

Kulttuuripajatoiminnan vaikuttavuuden arviointityökalu

Satu Harsu

Opinnäytetyö
Marraskuu 2019
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi (AMK)

Tekijä(t) Harsu, Satu	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Marraskuu 2019
	Sivumäärä 54	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Kulttuuripajatoiminnan vaikuttavuuden arviointityökalu		
Tutkinto-ohjelma Sosionomi (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Lundahl, Raija & Suomi, Asta		
Toimeksiantaja(t) Turvalinkki ry: Kulttuuripaja Luode		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kaikilla sosiaalialan palveluntuottajilla on velvollisuus tuottaa laadukasta ja tarkoituksiaan vastaavaa palvelua. Palvelun vaikuttavuutta ja tavoitteiden saavuttamista on pystyttävä seuraamaan ja todentamaan siten myös palvelun todellinen kysyntä ja tarve.</p> <p>Sosiaalialan tarpeisiin kehitetty kulttuuripajamalli tarjoaa luovan, vertaisohjatun ja toiminnallisen yhteisön, jossa kaikki toiminta kumpuaa osallistujien omista mielenkiinnon kohteista ja voimavaroista. Toiminnan vaikuttavuuden arvioimiseksi haluttiin Kuopiossa kulttuuripaja Luoteeseen kehittää uudenlainen työkalu tutkimuksellisenä kehittämistyönä.</p> <p>Käytännöllisyyden lisäksi kehittämistyössä tärkeänä nähtiin kulttuuripajatoiminnan teoreettinen viitekehys, minkä vuoksi tutkimusmenetelmäksi valikoitui konstruktivinen tutkimus. Käytännön ja teorian vuoropuhelun avulla kehitettiin kulttuuripaja Luoteen vertaisohjaajille suunnatut kyselylomakkeet. Lomakkeiden kautta pystyttiin rakentamaan kuva siitä, millaisiin tarpeisiin kulttuuripajatoiminta Kuopiossa vastasi, millaisia yksilötason muutoksia se mahdollisti ja millaisena kulttuuripajatoiminta Kuopiossa nähtiin. Lomakkeiden avulla vertaisohjaajat pääsivät myös peilaamaan omia vahvuuksia, kehittämiskohtia sekä henkilökohtaisia tavoitteita. Lisäksi kehitettiin yleistä mielipidettä selvittävät kyselylomakkeet, jotka kartoittivat kaikkien toimintaan osallistuneiden kokemuksia esimerkiksi ympäristön viihtyvyydestä, materiaalien riittävydestä sekä toiminnan näkyvyydestä.</p> <p>Kyselylomakkeet vakiintuivat toimeksiantajan käyttöön työkaluna, jonka käytön niin työntekijät, kuin vertaisohjaajatkin näkivät yksinkertaisena ja vaivattomana. Vaikuttavuuden arvioinnin mittari suunniteltiin juuri kulttuuripajatoiminnan teoreettiseen viitekehykseen pohjautuen, joten yhtenä kehittämistyön tavoitteena oli mahdollistaa yhtenäisen työkalun tarjoaminen koko kulttuuripajaverkoston käyttöön. Kerättyä tietoa voidaan hyödyntää esimerkiksi rahoitushakemuksissa, toimintaraporteissa, toiminnan edelleen kehittämisessä sekä vertaisohjaajien työnohjauksessa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Vaikuttavuus, vaikuttavuuden arviointi, kehittävä arviointi, kulttuuripajatoiminta, kysely		
Muut tiedot (Salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Harsu, Satu	Type of publication Bachelor's thesis	Date November 2019 Language of publication: Finnish
	Number of pages 54	Permission for web publication: X
Title of publication An efficacy evaluation tool for the Cultural House Activities		
Degree programme Degree Programme in Social Services		
Supervisor(s) Lundahl, Raija & Suomi, Asta		
Assigned by Turvalinkki ry: Kulttuuripaja Luode		
Abstract <p>The obligation of producing qualified and appropriate services includes all service producers in the field of social work. The efficiency and the attainment of desired objectives must be observable so that the actual demand of the service can be identified.</p> <p>The culture house model was developed for needs of social work. It provides a creative, peer-instructor based and functional community where all the activities are based on the interests and resources of the participants. As a development, Culture House Luode in Kuoopio wanted to create a new type of tool for evaluating the effectiveness of the activities. In addition to practicality, the theoretical framework of culture houses was seen important in the development, which is why constructive research was chosen to be used as a research method.</p> <p>Questionnaires for the peer-instructors of Culture House were created by using the dialogue of practice and theory. The questionnaires made it possible to create a picture of the needs and demands that culture house activities responded to as well to see what kinds of individual changes it made possible and how the culture house activities were seen in Kuoopio. By responding to the questionnaires, the peer-instructors were able to observe their own strengths, development needs and personal aspirations. Moreover, questionnaires were created for surveying the opinions of all the participants and their experiences related to the activities. The topics in the questionnaire were, for example, suitability of the environment, sufficiency of the materials and visibility of activities.</p> <p>The questionnaires became standard tools for the Culture House Luode as they were seen easy and simple to use by the employees and peer-instructors. The efficacy evaluation tool was designed to precisely fit the theoretical framework of the culture house activities, and this was one of the goals of the development work: a uniform tool for the network of culture houses. The collected data can be used, for example, in funding applications, action reports, action development and supervision of the work of the peer-instructors.</p>		
Keywords/tags (subjects) efficacy, efficacy evaluation, evaluation for development, culture house activity, inquiry		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Vaikuttavuuden arvioinnilla kohti laadukasta sosiaalialan palvelua	3
2	Kulttuuripajatoiminta vaikuttavuuden ja osallisuuden näkökulmasta.....	4
2.1	Vaikuttavuus	6
2.1.1	Vaikutusketju	7
2.1.2	Vaikuttavuuden arviointi	8
2.1.3	Vaikuttavuuden arvioinnin mittarit	9
2.2	Kulttuurinen osallisuus	10
3	Opinäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	12
4	Kehittämistyön toteutus	13
4.1	Kehittämisympäristö	14
4.2	Konstruktiiivinen tutkimus kehittämistyön menetelmänä	15
4.3	Konstruktiiivisen tutkimuksen prosessin vaiheet.....	16
4.4	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	18
5	Aineiston kerääminen.....	20
5.1	Havainnointi	21
5.2	Dokumentit.....	22
6	Aineiston analyysi.....	23
7	Työkalun ideointi, suunnittelu ja testaus.....	27
7.1	Suunnitteluvaihe	28
7.2	Testausvaihe	31
8	Kyseylomakkeiden testauksesta saadut tulokset ja valmiit kyselylomakkeet .	31
8.1	Aloituskysely vertaisohjaajille	33
8.2	Välikysely vertaisohjaajille.....	34
8.3	Mielipidekysely	35

	2
9 Pohdinta.....	35
Lähteet	41
Liitteet.....	44
Liite 1. Vertaisohjaajien aloituskyselylomake.....	44
Liite 2. Vertaisohjaajien välikyselylomake	48
Liite 3. Mieli­pidekyselylomake	54

Kuviot

Kuvio 1. Vaikuttavuusketju (Heliskoski, Humala, Kopola, Tonteri & Tykkyläinen 2018, 5).	7
Kuvio 2. Konstruktivisen tutkimuksen vaiheet (Lukka n.d.).	18
Kuvio 3. Aineistoon pohjautuva teemoittelu vertaisohjaajien kyselyn keskeisistä teemoista	25
Kuvio 4. Kaikille toimintaan osallistujille suunnatun mieli­pidekyselyn teemat ...	26
Kuvio 5. Esimerkki kyselyssä käytetystä janakysymyksestä	30
Kuvio 6. Kysymys vertaisohjaajan tulevaisuuden suunnitelmista	32
Kuvio 7. Strukturoidut kysymykset 6. ja 7. osoittautuivat haasteellisiksi.	32
Kuvio 8. Sitran määrittelemä hyvä mittaristo (Heliskoski, Humala, Kopola, Tonteri & Tykkyläinen 2018, 16) ja kulttuuripaja Luoteelle tuotettu vaikuttavuuden arvioinnin työkalu vertailussa.....	37

1 Vaikuttavuuden arvioinnilla kohti laadukasta sosiaalialan palvelua

Syrjäytyminen, epätasa-arvo ja huono-osaisuus ovat edelleen ajankohtaisia ja keskustelua herättäviä yhteiskunnallisia aiheita, joihin sosiaalialalla pyritään löytämään ratkaisuja ja toimintamalleja. Palveluiden välillä voi olla suuria eroja siinä, miten hyvin ne toimivat ja millaisia tuloksia niillä saadaan aikaan. Tavoitteena on kuitenkin aina vastata tiettyihin asiakastarpeisiin ja pyrkiä ratkaisemaan yhteiskunnallisia ongelmia, kuten syrjäytymistä. Laadun varmistamiseksi palveluntuottajien on tärkeää pystyä osoittamaan mitä palveluilla todellisuudessa saadaan aikaan ja millaisia vaikutuksia niillä on yksilö- ja yhteiskuntatasolla. Vaikuttavuuden arviointi mahdollistaa työmenetelmien kehittämisen paremmin asiakastarpeita vastaavaksi. Vertailemalla palveluita ja toimintamalleja sekä niiden vaikuttavuutta keskenään voidaan löytää myös uusia, toimivampia menetelmiä. Sen lisäksi, että vaikuttavuuden arvioinnin kautta saadaan tuotettua asiakkaiden näkökulmasta parasta mahdollista palvelua, saadaan sen avulla tuotua myös yhteiskunnalliseen keskusteluun tietoa siitä, että palvelut tavoittavat kohderyhmänsä ja ovat toimivia. (Kettunen 2017, 5–6, 18–19.)

Kulttuuripajamalli on sosiaalialan tarpeisiin kehitetty toimintamalli, jonka tavoitteena on edistää osallistujien osallisuutta ja toimintakykyä sekä ennaltaehkäistä ja vähentää syrjäytymistä. Toiminnan teoreettista taustaa ohjaavat osallisuus, yhteisöllisyys ja voimavarakeskeisyys. Perinteisen asiantuntijakeskeisen palvelun sijaan asiakkaita kannustetaan löytämään itse omat voimavaransa ja hyödyntämään niitä. Mielekäs tekeminen ja kannustava yhteisö luovat pystyvyyden kokemuksen sekä lisäävät osallisuutta ja kasvattavat sosiaalisia verkostoja. Kulttuuripajatoiminta on yleistynyt toimintamalli, ja uusia pajoja perustetaan vähitellen ympäri Suomea. Kuopiossa kulttuuripajatoiminnan on havaittu näkyvän positiivisesti esimerkiksi asiakkaan tulevaisuuden suunnitelmien selkiintymisessä, yksinäisyyden kokemuksen vähenemisessä sekä positiivisten kokemusten lisääntymisessä. (Vornanen 2019a.) Jotta kulttuuripajatoiminnan kaltainen yhteiskunnallisesti merkittävä työ ja sen vaikutukset olisivat myös mitattavissa, tarvitaan juuri kulttuuripajatoiminnan arviointiin soveltuvia työkaluja.

Tämä opinnäytetyö käsittelee Kuopiossa toimivaan kulttuuripaja Luoteeseen kehittämistyönä tuotettua työkalua, jolla palveluntuottaja pystyy tarkastelemaan toiminnan vaikuttavuutta. Kulttuuripaja Luode tilasi opinnäytetyönä toiminnan vertaisohjaajille suunnatut kyselylomakkeet, joiden avulla voidaan mitata toiminnan vaikuttavuutta ja siten tarkastella hankkeen tavoitteiden täyttymistä sekä kehittää toimintaa edelleen. Kyselomakkeissa haluttiin korostaa ja tutkia erityisesti osallisuuden tavoitteiden toteutumista. Lisäksi toiveena oli, että kehitettäviä kyselylomakkeita olisi mahdollista hyödyntää kulttuuripajan vertaisohjaajien työnohjauksen runkona. Kehittämistyön edetessä kehitettiin lisäksi kaikille toimintaan osallistujille suunnatut mielipidekyselylomakkeet, jotta vaikuttavuuden arviointiin saatiin tuotua mukaan sellaistenkin toimintaan osallistujien mielipiteitä ja kokemuksia, jotka eivät ole kulttuuripajalla vertaisohjaajina.

2 Kulttuuripajatoiminta vaikuttavuuden ja osallisuuden näkökulmasta

Tässä opinnäytetyössä tulokulmaksi kulttuuripajatoimintaan valittiin osallisuuden ja vaikuttavuuden näkökulma. Vaikuttavuuden teoriaa tuli ymmärtää, jotta pystyttiin luomaan työkalu, jolla vaikuttavuutta voitiin mitata. Opinnäytetyön alussa lähdettiin etsimään vastausta kysymykseen ”Mitä vaikuttavuus on?”. Osallisuus ja sen monet vaikutukset puolestaan ovat kulttuuripajatoiminnan yksi keskeisimmistä tekijöistä, jotka luovat pohjaa toiminnan vaikuttavuudelle. Kulttuuripaja Luode toivoi, että kehitettävissä kyselylomakkeissa kiinnitettäisiin huomiota hankkeen laatimien osallisuuden tavoitteiden seurantaan. Niinpä myös osallisuutta kulttuuripajatoiminnan yhteydessä tuli tutkia ja ymmärtää.

Kulttuuripajatoiminta perustuu Sosped-säätiön kehittämään kulttuuripajamalliin, jossa alkuperäisen ajatuksen mukaan toiminta on suunnattu 18–35 -vuotiaille mielenterveyskuntoutujille. Sosped-säätiö on valtakunnallinen sosiaalialan järjestö, joka pyrkii lisäämään hyvinvointia osallisuuden, vertaisuuden ja yhteisöllisyyden avulla (Sosped 2018, 3, 7, 16.) Kulttuuripajoja on perustettu useita ympäri Suomea. Koska

jokainen paja soveltaa mallia omiin tarpeisiinsa, voivat kulttuuripajat toiminnoiltaan erota toisistaan ja alkuperäisestä mallista. Kulttuuripajamallia ei ole rajattu vain yhdelle toimijalle tai säätiölle, vaan se on vapaasti kaikkien käytettävissä. (Raivio, Raivio, Purola, Vuorinen & Koikkalainen 2016, 39–40, 103.)

Kulttuuripajatoiminta on yhteisöllistä, vertaisohjattua toimintaa, jossa toiminta keskittyy luoviin, kulttuuripainotteisiin vertaisohjattuihin ryhmiin. Kulttuuripajamallissa toiminnan tavoitteena on vertaistuen ja mielekkään luovan tekemisen kautta voimaannuttaa toimintaan osallistujia, sekä tukea elämänhallinnassa, jatkosuunnitelmien selkeytymisessä ja sosiaalisten suhteiden ja taitojen kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Vertaisuus kulttuuripajatoiminnan yhteydessä tarkoittaa ihmisiä, jotka jakavat saman kiinnostuksen kohteen, eivätkä niinkään samaa diagnoosia. Tällä tavoin keskitytään positiiviseen ilmapiiriin ja omiin voimavaroihin sen sijaan, että rinnastettaisiin vertaisuus yhteisiin diagnooseihin. Kulttuuripajatoiminnan kuntoutuksellinen ja terapeuttinen näkökulma perustuu toiminnallisuuteen ja toimintaan. Toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista, mutta esimerkiksi Kajaanin kulttuuripajalla joidenkin asiakkaiden säännöllinen osallistuminen toimintaan on otettu osaksi henkilökohtaista kuntoutussuunnitelmaa. (Raivio ym. 2016, 41, 102.)

Kulttuuripaja Luode aloitti toimintansa hankkeena Kuopiossa syksyllä 2017 ja ensimmäisen toimintavuotensa jälkeen hanke sai jatkorahoitusta vuoteen 2021 saakka (Vornanen 2019a). Kulttuuripaja Luodeen toiminta mukailee valtakunnallista kulttuuripajamallia, jossa keskiössä ovat osallisuus, yhteisöllisyys, vertaisuus ja kulttuurilähäinen toiminta. Alkuperäisestä toimintamallista poiketen kulttuuripaja Luode tarjoaa kaikille yli 18-vuotiaille avointa ja vapaaehtoista toimintaa. Toiminnassa korostetaan osallisuuden mukana tuomaa hyvinvointia yksilö- ja yhteiskuntatasolla. Varsinaiseksi kohderyhmäksi on määriteltynä erilaiset sosiaalialan kohderyhmät kuten päihde- ja mielenterveyskuntoutujat, aikuissosiaalityön asiakkaat sekä syrjäytymisuhan alla olevat tai omassa elämässään suuntaa vailla olevat henkilöt. Tarkennetuista kohderyhmistä huolimatta kulttuuripaja Luode korostaa toiminnan olevan silti avointa kaikille täysi-ikäisille elämäntilanteesta ja diagnoosista riippumatta (Työ- ja elinkeinoministeriö n.d..)

Kulttuuripajamalli toi tähän opinnäytetyöhön rungon ja ohjaili kyselylomakkeiden kehittämistä siten, että ne tuottivat vastauksia kulttuuripajaympäristössä ilmeneviin vaikutuksiin. Esimerkiksi vertaisuus, yhteisöllisyys ja osallisuus, jotka nousevat esiin kulttuuripajamallin periaatteista, olivat teemoja, joihin kiinnitettiin huomiota kehittämistyötä toteutettaessa.

2.1 Vaikuttavuus

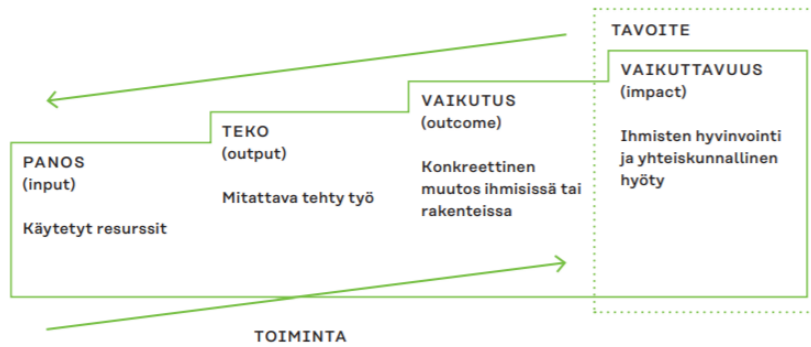
Vaikuttavuus on suhde, jossa asiakasmuutos on riippuvainen interventiosta, eli konkreettisesti tehdystä, muutokseen pyrkivästä työstä. Toisin sanottuna toiminta on vaikuttavaa, mikäli sillä saadaan aikaan positiivinen muutos asiakkaan elämäntilanteessa. Vaikuttavuuden arviointi vaatii tiedon keräämistä ja analysointia sekä seuranta. Vaikuttavuutta voidaan tarkastella niin palvelulle asetettujen yleisten, kuin asiakaille laadittujen yksilöllisten tavoitteiden toteutumisenä. Tällöin vaikuttavuudessa on kysymys siis sekä palvelun laadusta että muutoksista asiakkaan elämäntilanteessa. (Paasio 2003, 3, 15–16, 24.)

Paasio (2016, 18) huomauttaa, että käytännön tasolla vaikuttavuus ei tarkoita mustavalkoisesti intervention avulla asiakkaan ongelman poistamista, vaan pikemminkin asiakkaan ja arjessa selviytymisen tukemista. Tavoitteena on asiakkaan elämönhallinnan ja hyvinvoinnin lisääminen ja siten poistiivisten muutosten mahdollistaminen. Kettunen (2017, 6) nostaa esiin, että sosiaali- ja terveystalvuelidentuottajien näkökulmasta vaikuttavuus on sitä, että palveluilla aikaansaadaan tuloksia.

Laitinen (2017, 22) huomauttaa, että vaikutuksia ja vaikuttavuutta tarkasteltaessa täytyy pohtia, kuka määrittelee toiminnan vaikutukset. Tässä opinnäytetyössä kyselylomakkeissa tarkasteltavat vaikutukset ovat pääosin ennalta määritellyjä. Vertaisohjaajien oman äänen korostaminen haluttiin kuitenkin huomioida vaikuttavuutta arviotaessa, joten avoimilla kysymyksillä mahdollistettiin sellaistenkin vaikutusten esiintulo, joita ei ennalta olla osattu odottaa ja jotka saattavat nousta juuri tästä syystä merkityksellisiksi vaikutuksiksi.

2.1.1 Vaikutusketju

Vaikuttavuutta voidaan tarkastella myös vaikutusketjun kautta. Kuvio 1 havainnollistaa tätä vaikuttavuusketjua.



Kuvio 1. Vaikuttavuusketju (Heliskoski, Humala, Kopola, Tonteri & Tykkyläinen 2018, 5).

Vaikuttavuusketjun alimmalla portaalla ovat ne käytettävät resurssit kuten aika, raha, ideat ja verkostot, joiden avulla voidaan toteuttaa konkreettista toimintaa, eli vaikutusketjun seuraavaa tasoa. Teoilla pyritään aikaansaamaan vaikutuksia, eli konkreettista muutosta. Kun tämä muutos hyödyttää yhteiskunnallisella tasolla, voidaan puhua toiminnan vaikuttavuudesta. (Heliskoski ym. 2018, 6.) Kulttuuripajatoiminnassa vaikutusketjua voidaan tulkita siten, että alimmalla portaalla on toiminnalle saatu rahoitus, käytettävissä olevat tilat ja materiaalit, työntekijöiden määrä ja koulutus, ja muodostetut sidosryhmät. Toisella portaalla on konkreettisesti toteutettu työ eli vertaisohjaajien koulutus ja ohjaus, toiminnan organisointi ja markkinointi sekä viestintä. Kolmannella portaalla ovat ne vaikutukset ja muutokset, joita kulttuuripajatoiminnalla saadaan aikaan ja viimeisellä, ylimmällä portaalla kulttuuripajatoiminnalla aikaansaatu vaikuttavuus eli hyvinvoinnin aikaansaaminen yksilöissä ja siten toiminnan tuottama yhteiskunnallinen hyöty.

2.1.2 Vaikuttavuuden arviointi

Arviointi on mahdollisimman luotettavilla, systemaattisilla tai tieteellisillä menetelmillä tuotettua tietoa ja selvitystä interventiosta ja ennen kaikkea siitä, onko interventiolla ollut vaikutus asiakkaassa tapahtuneisiin positiivisiin muutoksiin. Arvioilla tuotettua tietoa hyödynnetään niin päätöksenteossa kuin toiminnan kehittämisessäkin. Näin ollen arvioinnin avulla edistetään ja kehitetään myös yhteiskunnallista hyvinvointia. Toiminnan seuranta ja vaikuttavuuden arviointi liittyvät myös organisaation luotettavaan ja vastuulliseen toimintaan. Organisaatiolla on oltava näyttöä siitä, että se tuottaa niitä tuloksia ja hyvinvointia, joita varten se on olemassa. Tätä näyttöä tulee pystyä antamaan niin yksittäisille asiakkaille, kuin myös yhteiskunnallisesti tarkasteltavaksi esimerkiksi toisille ammattilaisille ja poliittisille päättäjille. (Paasio 2003, 3, 5, 36.)

Vaikuttavuuden arviointiin liittyy Kettusen (2017) mukaan oletus siitä, millaiset ovat intervention avulla saavutetut tulokset. Toisaalta Dahler-Larsen (2005, 23) huomauttaa, että vaikuttavuuden arvioinnin avulla voidaan myös havaita ja tutkia intervention sivuvaikutuksia ja löytää uusia, odottamattomia vaikutuksia. Arviointia tehtäessä tulee pohtia niitä keinoja, joilla voidaan osoittaa, onko tavoiteltuihin tuloksiin päästy. Asiakkaissa tapahtuvia muutoksia voi kuitenkin syntyä myös intervention ulkopuolella, joten haasteeksi vaikuttavuuden arvioinnissa voi muodostua esimerkiksi sen todentaminen, että aikaansaatu muutos on juuri tietyn intervention ansiota. Vaikutusten syntyminen voi vaatia aikaa, joten lyhyellä aikavälillä vaikuttavuutta arvioitaessa tulokset voivat olla epäluotettavia. (Kettunen 2017, 8–9.)

Vaikuttavuuden arviointi tulee perustaa käsityksiin siitä, miten ja miksi intervention oletetaan vaikuttavan. Näitä käsityksiä kutsutaan ohjelmateoriaksi. Ohjelmateorian muodostamiseen käytetään erilaisia lähteitä ja tietoa toimialasta ja toimeksiantajan näkökulmasta riippuen. Ohjelmateorian muodostamiseen voidaan käyttää esimerkiksi ammattialaan soveltuvia ammatillisia lähteitä kuten aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja raportteja. Hiljainen tieto, kuten ammattilaisten käytännön kokemukset, asiakkaiden haastattelut ja havainnot intervention yhteydessä ovat myös hyviä lähteitä, kun luodaan ohjelmateoriaa. (Dahler-Larsen 2005, 25–27.)

2.1.3 Vaikuttavuuden arvioinnin mittarit

On kehitetty paljon erilaisia mittareita, joilla vaikuttavuutta voidaan arvioida. Esimerkiksi ”Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokra” esittää työpapereissaan 10 kysymystä, joiden avulla osallisuutta voidaan mitata. Nämä kysymykset ovat: ”1. Tunnen, että päivittäiset tekemiseni ovat merkityksellisiä, 2. Saan myönteistä palautetta tekemisistäni, 3. Koen, että minuun luotetaan, 4. Saan itse apua silloin, kun sitä todella tarvitsen, 5. Olen tarpeellinen jollekin toiselle ihmiselle, 6. Kuulun itselleni tärkeään ryhmään tai yhteisöön, 7. Pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita, 8. Pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin, 9. Pystyn vaikuttamaan oman elämäni kulkuun ja 10. Tunnen, että elämälläni on tarkoitus.” (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 3, 53–55.)

10 osallisuuden kysymyksen voidaan havaita tarkastelevan kattavasti osallisuutta osallisuutena omaan elämään, osallisuutena yhteisöön sekä osallisuutena yhteiskuntaan. Näitä osallisuuden kysymyksiä hyödynnettiin ja sovellettiin myös kulttuuripaja Luoteelle kehitetyssä kyselylomakkeessa osiossa, jossa haluttiin selvittää yksityiskohdaisemmin osallisuuden kokemuksen muutoksia.

Työterveyslaitoksen ”Sosiaalinen osallisuus ja työ- ja toimintakyvyn muutos” -koordinaatiohanke Solmu puolestaan on kehittänyt Kykyviisari-työkalun, jonka avulla työntekijät voivat arvioida omaa työ- ja toimintakykyään. Kykymittaria käytetään siten, että alkutilanteessa täytetään kyselylomake, joka toimii myös keskustelun runkona. Ajatusten perusteella asetetaan asiakkaalle tavoitteet ja suunnitellaan toiminnan toteutus käytännön tasolla pohtien, kuinka tavoitteisiin päästäisiin, ja kuinka asiakkaan tilannetta saataisiin parhaiten tuettua. Mikäli palvelun kesto on pitkäaikaista, tehdään väliarviointi ja tarkastetaan siten, onko muutoksia havaittavissa ja pohditaan, täytyykö jotain muuttaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Toiminnan loputtua tehdään loppukysely, jossa arvioidaan muutoksia vertailemalla tuloksia alkukyselyyn. Kykyviisaria ehdotetaan käytettäväksi esimerkiksi ohjaustilanteissa, vaikuttavuuden seurauksissa yksilötasolla sekä muutostyön tavoitteiden asettamisessa. (Työterveyslaitos 2019, 9, 10.)

Sosped-säätiö on kehittänyt TOIVEHATTU-työkalun kulttuuripajatoiminnan vaikuttavuuden arvioimiseksi. Osallistujat vastaavat yksilöhaastattelu-lomakkeisiin, joissa selvitetään toimintaan osallistujissa tapahtuneita muutoksia. TOIVEHATTU-kyselylomakkeessa halutaan selvittää osallistujan taustatietoja ja elämäntilannetta, nykyisiä taitoja ja toimintakykyä, mielenterveyden koettua tilaa sekä käytettyjä mielenterveyspalveluita ja päihteiden käytön ja riippuvuuksien tilaa ja historiaa. TOIVEHATTU-kyselyä ehdotetaan käytettäväksi kertaluontoisesti, osallistujan oltua mukana toiminnassa noin puoli vuotta. (Raivio ym. 2016, 78–80.)

Kulttuuripaja Luode toivoi omiin tarpeisiinsa parhaiten soveltuvaa mittaria, sillä esimerkiksi Sosped-säätiön luoma työkalu ei palvele kaikille avointa toimintaa mielenterveysongelmiin ja päihteiden käyttöön painottuvalla kyselyllään. Tämän vuoksi kulttuuripaja Luoteelle kehitettiin uusi mittari, jossa sovellettiin jo olemassa olevien mittarien kysymyksiä ja tietoa.

2.2 Kulttuurinen osallisuus

Osallisuus on käsitteenä moniulotteinen ja haastava. Osallisuus voidaan nähdä Isolan ja muiden (2017) mukaan kolmena ulottuvuutena:

1. osallisuutena omaan elämään
2. osallisuutena johonkin yhteisöön ja hyvinvointia tuottaviin vuorovaikutussuhteisiin
3. osallisuutena erilaisiin yhteisöllisiin tai yhteiskunnallisiin vaikuttamisprosesseihin.

Osallisuus omassa elämässä merkitsee sitä, että ihmisellä on hallinnan tunne omasta elämästään ja ajastaan sekä kokemus, että hän voi itse vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. Johonkin kuulumisen tunne sekä merkitykselliset vuorovaikutussuhteet osallisuudesta puhuttaessa viittaavat syrjäytymisen ehkäisyyn ja sosiaaliseen osallisuuteen sekä yhteiskuntaan ja yhteisöön kiinnittymiseen. Osallisuus vaikuttamisprosesseissa kuvaa yksilön mahdollisuuksia saada äänensä kuuluviin ja vaikuttaa resurssien jakoon sekä yhteisten päätösten tekemiseen. Nämä kaikki osallisuuden ulottuvuudet eli osallisuus omaan elämään, osallisuus yhteisöön ja osallisuus yhteiskuntaan, sivuavat toisiaan ja liittyvät vahvasti toisiinsa (Isola ym. 2017, 23, 25, 29.)

Nivala & Rynänen (2013) määrittelevät osallisuuden ennen kaikkea kokemuksellisuuden tunteeksi, yksilön tunteeksi siitä, onko hän osallinen ja missä määrin. Osallisuus syntyy, kun toiminnan seurauksena kehittyy tunteita ja kokemuksia omasta pysyvyydestä, voimaantumisesta ja merkityksellisyydestä. Näistä tunteista käsin on osallistujan helpompaa ja luontevampaa myös vaikuttaa päätöksentekoon ja tuoda ilmi omia näkemyksiään ja mielipiteitään. (Nivala & Rynänen 2013, 24.)

Tässä opinnäytetyössä osallisuuden toteutumista tarkastellaan yhtenä toiminnan vaikuttavuuden ja tavoitteiden toteutumisen osatekijänä. Erityisesti halutaan selvittää, millainen vaikutus kulttuuripaja Luoteen toiminnalla on niihin osallisuuden kokemuksiin, jotka liittyvät osallisuuteen yhteisössä.

Kulttuurinen osallisuus voidaan tiivistää kulttuuripaja Luoteenkin käyttämänä tunnuskauseena ”Taide kuuluu kaikille”. Kulttuurisen osallisuuden kasvattamisella pyritään demokratisoimaan kulttuuritoimintaa ja lisäämään yhteiskunnallisesti kulttuurista monipuolisuutta mahdollistamalla osallistuminen ja aktiivisuus kaikille kansalaisille. Kulttuurinen osallisuus tarkoittaa osallisuuden lisäämistä ja sitä kautta hyvinvointiin vaikuttamista kulttuurillisin keinoin. Kulttuuri ja sen kautta itsensä toteuttaminen tarjoaa kokemuksia ja elämyksiä, jotka luovat merkityksellisyyttä. (Virolainen 2015, 9, 22.) Kulttuurisen osallisuuden lähikäsite englanninkielestä on käsite ”Arts Engagement”, jonka Davies, Knuiman ja Rosenberg (2016, 2) määrittelevät aktiivisena tai sivusta seuraavana osallistumisena kulttuuritoimintaan, jolla tässä yhteydessä tarkoitetaan taiteen eri aloja. Parr (2006) on osoittanut, että osallistumisella kulttuuritoimintaan on positiivisia vaikutuksia esimerkiksi mielenterveyskujien itsevarmuuteen ja itsetuntoon. Toimintaan osallistuminen on tuonut sisältöä ja rutiineja päiviin, laajentanut osallistujien sosiaalisia verkostoja sekä tuonut positiivisia kokemuksia. Kulttuuritoiminnan myötä myös osallistujien yhteiskuntaan kuulumisen ja osallisuuden kokemus on vahvistunut. (Parr 2006, 156–157, 162.)

Kagan, Sixsmith, Siddiquee, Bol, Lawthom ja Kilroy (2005) tutkivat myös taiteellisiin aktiviteetteihin osallistuneita mielenterveyskuntoutujia ja toiminnan heissä aikaansaamia vaikutuksia hyvin samanlaisin tuloksin. Lisääntyneiden osallisuuden kokemus-

ten lisäksi osallistujien kyky käsitellä negatiivisia tunteita ja stressiä kehittyi toiminnan myötä. (Kagan ym. 2005, 12, 14.) Toisaalta taas Davies ja muut (2016) osoittavat omalla tutkimuksellaan, että kulttuurinen osallistuminen tuottaa hyvinvointia yksilöissä paremmin, kun palveluita kohdennetaan koko väestölle sen sijaan, että keskityttäisiin yksittäisiin ”riskiryhmiin”. Kulttuurisen osallisuuden projekteja ja hankkeita tulisikin heidän mukaansa tuoda laajemmin mukaan kansallisiin hyvinvointiohjelmiin kaikkien kansalaisten käyttöön. (Davies ym. 2016, 7.)

Suomessa taiteen ja hyvinvoinnin valtakunnallinen yhteistyöverkosto Taikusydän on tuottanut tutkimuskatsauksen, jossa jäsentää taiteen, kulttuurin ja hyvinvoinnin yhteyksiä. Taiteella on yhteys sosiaaliseen osallisuuteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Taiteellinen toiminta mahdollistaa sosiaalisten taitojen kehittymistä, lisää suvaitsevaisuutta sekä tuo yhteen erilaisia ihmisiä iästä ja taustoista riippumatta. Taiteellinen yhteisö voi tarjota turvallisen tilan, jossa itseilmaisu ja tunteiden ja ajatusten jakaminen on mahdollista. (Laitinen 2017, 9–10, 32.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on edistää laadukkaan ja tarpeita vastaavan sosiaali- ja terveysalan palvelun tuottamista Kuopiossa edistämällä kulttuuripaja Luoteen mahdollisuuksia organisaation vaikuttavuuden arvioinnissa, toiminnan kehittämisessä ja sen todentamisessa, että toiminnalle asetetut tavoitteet on saavutettu. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää työkaluksi kyselylomakkeet, joiden avulla kulttuuripaja Luode voi arvioida omaa toimintaansa ja sen vaikutuksia. Kyselylomakkeiden tarkoituksena on tuottaa tietoa vertaisohjaajien ja toimintaan osallistujien kokemuksista kulttuuripaja Luoteen toiminnasta. Kerättyä tietoa voidaan edelleen hyödyntää ja analysoida toiminnan kehittämisessä, toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumisen tarkastelussa, erilaisten tuloksellisuus- ja vaikutusselvitysten ja raporttien laatimisessa sekä vertaisohjaajien työnohjauksessa.

Kehittämistyön konkreettinen tuotos tulee olemaan alku- ja välikyselylomake kulttuuripaja Luoteen vertaisohjaajille sekä mielipidekyselylomakkeet kaikille toimintaan osallistuville. Vertaisohjaajille kehitettävän kyselylomakkeen tavoitteena on tuottaa tietoa yksilötasolla tapahtuneista muutoksista ja kulttuuripajatoiminnan vaikuttavuudesta. Vaikuttavuutta seurataan ja todennetaan selvittämällä myös toiminnalle asetettujen yleisten, sekä yksilöllisten tavoitteiden toteutumista. Kaikille osallistujille suunnatun mielipidekyselyn tavoitteena on tuottaa mielipiteisiin pohjautuvaa tietoa kulttuuripaja Luoteen toiminnasta ja siitä, onko asetettuihin tavoitteisiin pystytty vastaamaan.

4 Kehittämistyön toteutus

Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellista kehittämistoimintaa, jota toteutettiin konstruktiivisen tutkimuksen menetelmin. Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan voidaan ajatella olevan tutkimuksen ja kehittämistoiminnan risteyskohdassa, ja rajapintaa voidaan lähestyä joko tutkimuksen tai kehittämistyön suunnalta. Tässä opinnäytetyössä rajapintaa lähestyttiin kehittämistyön puolelta. Tällöin tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa pyritään käytännön avulla muodostamaan tietoa, löytämään uusia ratkaisuja ja aikaansaamaan muutoksia hyödyntämällä kuitenkin tutkimuksellisia menetelmiä. Käytännön toiminta ja konkretia määrittelevät tutkimuksellista kehittämistoimintaa, ja tutkimusmenetelmiä käytetään ja hyödynnetään tarpeen mukaan käytännön toiminnasta nousevien kysymysten perusteella. (Toikko & Rantanen 2009, 21-23.)

Kuten Ojasalo, Moilanen ja Ritalahtikin (2014) toteavat, on tutkimuksellisen kehittämistoiminnan pääpaino konkreettisten tulosten ja uusien ideoiden sekä ratkaisujen saavuttamisessa. Tutkimusmenetelmien hyödyntämisen lisäksi tutkimuksellisuutta kehittämistyöhön tuo sen toteuttaminen suunnitellusti ja perustellusti, kattava ja relevantti tiedonhankinta ja hankitun tiedon luotettavuuden arviointi, olemassa olevien teorioiden linkittäminen kehittämistyöhön ja käytännön toteutukseen sekä uuden ammatillisen tiedon tuottaminen ja sen nostaminen yleiseen tarkasteluun. (Ojasalo ym. 2014, 19–22.)

Vaikuttavuuden arviointi edellyttää ohjelmateorian laatimista eli tiedon hankintaa ja ymmärrystä siitä, miten ja miksi toiminta on vaikuttavaa (Dahler-Larsen 2003, 23). Tässä kehittämistyössä luodaan ohjelmateoria olemassa olevan tiedon ja kehittämistyön tutkimuksessa hankitun ja analysoidun aineiston avulla. Ohjelmateoria selvittää miten ja miksi kulttuuripaja Luoteen toiminta on vaikuttavaa. Luodun ohjelmateorian ympärille kehitetään konkreettinen lopputuotos eli kyselylomakkeet, joilla pystytään perustellusti mittaamaan toiminnan vaikuttavuuden eri osa-alueita. Tämän kehitystyön toivottiin organisaatiotasolla olevan jatkumoa aiemmalle kulttuuripaja Luoteessa toteutetulle tutkimukselle, minkä vuoksi Marjo Vornasen pro gradu -tutkielman havaintoja hyödynnettiin kehittämistyössä.

4.1 Kehittämisympäristö

Kehittäminen tapahtuu käytännönläheisesti työympäristöissä, joissa kehittämiskohde- teet ovat selkeästi havaittavissa. Tämän vuoksi kehittämistyön onnistumisen kan- nalta on olennaista ottaa toimintaan mukaan ne käyttäjät ja toimijat, joita kehittä- mistyö koskee. Käyttäjät ja toimijat nähdään asiantuntijoina, joilta kerätyn tiedon avulla kehittämistyötä voidaan viedä eteenpäin. (Toikko & Rantanen 2009, 96–97.)

Koska osallisuus ja yhteisöllisyys on osa kulttuuripajatoiminnan ideologiaa ja tätä opinnäytetyötä ohjailevaa teoriaa, on luontevaa tuottaa vaikuttavuuden arvioinnin mittari nimenomaan kehittämistyönä. Kehittämisyyöhön osallistuvat niin työntekijät, esimiehet kuin lopputuotosta käyttävät asiakkaatkin, eli kaikki ne tahot, jotka ovat kosketuksissa kehitettävään palveluun. Toikko ja Rantanen (2009) nostavat kehittä- mistyöstä puhuttaessa esiin tärkeän seikan asiakkaiden ja työntekijöiden osallisuus- den itseisarvosta. Osallisuus itsessään on tärkeää, eikä ainoastaan väline tulokselli- suuden saavuttamiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 90–91.)

Tämän opinnäytetyön kehittämisympäristönä toimii Kuopiossa Turvalinkki ry:n alai- suudessa toimiva kulttuuripaja Luode. Luoteella on käytössään tilat, joissa osallistujat pääsevät monipuolisesti osallistumaan luoviin toimintoihin. Vertaisohjatut ryhmät pyörivät arkipäivisin, ja ne ovat kaikille täysi-ikäisille avoimia ja maksuttomia.

Tilat ja materiaalit ovat yhtä lailla käytettävissä aukioloaikojen mukaan. Kulttuuripaja Luoteeseen voi siis tulla käymään, vaikkei osallistuisikaan mihinkään tiettyyn ryhmätoimintaan. Vertaisohjatut ryhmät perustuvat vertaisohjaajan omiin mielenkiinnon kohteisiin, ja tällä hetkellä Luoteesta löytyy esimerkiksi kirjoittamiseen, lauluun ja soittamiseen, kädentaitoihin, maalaamiseen ja askarteluun keskittyviä ryhmiä. Kulttuuripaja Luoteella on tällä hetkellä 23 aktiivista vertaisohjaajaa ja ensimmäisen toimintavuoden aikana toimintaan osallistui noin 170 kävijää.

4.2 Konstruktiivinen tutkimus kehittämistyön menetelmänä

Konstruktiivinen tutkimusote on kehitetty liiketaloustieteen piirissä, joskin menetelmällä on Lukan (n.d.) mukaan potentiaalia sovellettavaksi myös muille aloille. Konstruktiivista tutkimusta on sovellettu jo esimerkiksi lääketieteen, tekniikan ja tietojärjestelmätieteen parissa. (Lukka n.d..) Tietoa konstruktiivisen tutkimuksen soveltamisesta sosiaali- ja terveysalalle löytyy toistaiseksi vähän. Menetelmä on kuitenkin mielenkiintoinen, joten sen soveltuvuutta sosiaali- ja terveysalan tarpeisiin haluttiin testata tämän opinnäytetyön myötä.

Konstruktiivisen tutkimuksen avulla ratkaistaan käytännön ongelmia teoreettisesti perustellen luomalla jokin konkreettinen tuotos, konstruktio, joka pyrkii tarjoamaan uusia ratkaisuja ja muokkaamaan organisaation aiempaa toimintatapaa (Ojasalo ym. 2014, 37–38, 66). Tässä kehittämistyössä konkreettinen tuotos on toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin työkalu eli kyselylomakkeet vertaisohjaajille sekä muille toimintaan osallistujille.

Konstruktiivisessa tutkimuksessa kehittämistyön tulee perustua aiempaan teoriaan, jonka kautta uutta tuotosta suunnitellaan ja testataan. Teoriatiedon lisäksi olennaista on ottaa prosessin mukaan kehittämistyön tuotoksen loppukäyttäjät, kuten kohdeorganisaation johto ja työntekijät. Näin saadaan ylläpidettyä teorian ja käytännön väliä vuoropuhelua, jota kehittämistoiminta edellyttää. (Ojasalo ym. 2014, 65–66.) Tässä opinnäytetyössä kehittämistyötä ohjaavaksi teoreettiseksi viitekehikseksi valittiin kulttuuripajatoiminnan, osallisuuden ja vaikuttavuuden arvioinnin teoriaa.

Vaikuttavuuden arvioinnin työkalun kehittäminen edellytti ymmärrystä siitä, mikä kulttuuripaja Luoteen toiminnassa on vaikuttavaa, jotta näitä vaikutuksia pystytään perustellusti mittaamaan. Yhdessä teorian ja kehittämistyön tutkimuksessa kerätyn ja analysoidun aineiston avulla luotiin ohjelmateoria eli käsitys siitä, miten ja miksi kulttuuripaja Luoteen toiminta on vaikuttavaa. Lopullinen tuotos, eli kyselylomakkeet kulttuuripajan käyttöön selvittävät kuinka nämä ohjelmateorian avulla luodut, eri vaikuttavuuden osa-alueet toteutuvat kulttuuripaja Luoteen toiminnassa.

4.3 Konstruktiivisen tutkimuksen prosessin vaiheet

Konstruktiivisen tutkimuksen prosessi alkaa Ojasalon ym. (2014) mukaan ratkaistavan ongelman määrittelystä ja kehittämisen kohteen taustalla olevan teorian tiedon sekä käytännön tiedon hankkimisesta. Käytännön tietoa on esimerkiksi työkalun käyttäjien tarpeet, toiveet ja arvot sekä toiminnalle asetetut tavoitteet (Ojasalo ym. 2014, 67, 74–75.) Tämän opinnäytetyön luvussa 2 (kts. 4) on kuvattuna kehittämistyötä ohjaava teoreettinen viitekehys. Käytännön tietoa saatiin havainnoimalla kulttuuripaja Luoteen arkea. Luvussa 5 (kts. 20) kerrotaan tarkemmin käytännön tiedon hankinnasta.

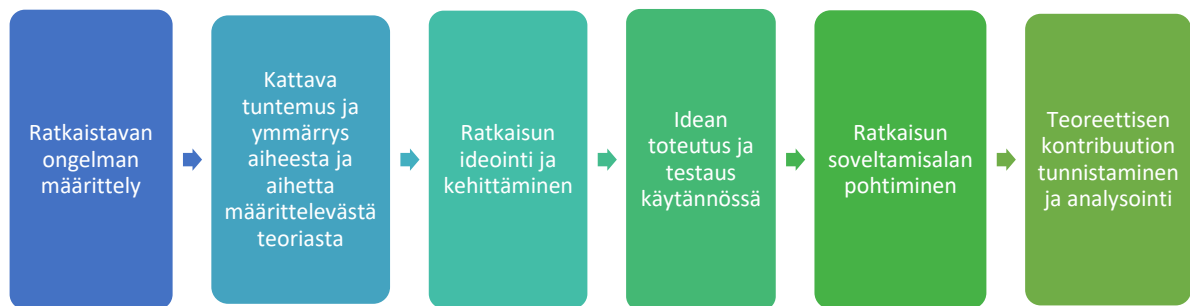
Tiedonhankinnan jälkeen kehitetään ratkaisumalli, konstruktio, aiemmin määritellyn ongelmaan. Tämä idea tuodaan käytännön tasolle testattavaksi (Lukka n.d..) Tässä opinnäytetyössä kerätyn tiedon avulla suunniteltiin kyselylomakkeen muotoon vaikuttavuuden arvioinnin työkalu, jota testattiin kulttuuripaja Luoteen työntekijöiden ja asiakkaiden kanssa. Kun palvelun käyttäjät otetaan mukaan testaukseen, saadaan todenmukaisempaa tietoa siitä, toimiiko tuotettu ratkaisu ja kuinka sitä tulee muokata (Ojasalo ym. 2014, 67, 75–76). Kun projektista tehdään palvelun käyttäjien kanssa yhteinen, saadaan myös osallisuuden ja käytännön tiedon näkökulma mukaan. Kokeilusta kerätään havaintoja ja tietoa osallistujien subjektiivisesta kokemuksesta, jonka perusteella kehittämistyötä viedään eteenpäin ja muokataan tarkoitukseenmukaiseen suuntaan. (Toikko & Rantanen 2009, 99–101.) Lukka (n.d.) huomauttaa, että konstruktiivisen tutkimuksen onnistuminen edellyttää läpi prosessin kestävästä yhteistyöstä ja dialogia tutkijan ja kehitysyhteisön välillä.

Loppuvaiheessa valmiin ratkaisun toimivuutta arvioidaan ja perustellaan organisaation sisällä, sekä tarkastellaan voisiko kehitettyä ratkaisua mahdollisesti hyödyntää myös kohdeorganisaation ulkopuolella (Ojasalo ym. 2014, 67–68). Tässä kehittämistyössä tämä tarkoitti käytännössä sitä, että kehitettyjen kyselylomakkeiden validius arvioitiin sekä työkalu asetettiin valtakunnallisen kulttuuripajaverkoston vapaaseen käyttöön.

Lukka (n.d.) korostaa konstruktivisen tutkimusmenetelmän viimeisenä vaiheena konstruktion tuottaman akateemisen hyödyn tarkastelua. On tärkeää tunnistaa ja analysoida prosessin lopussa sitä, miten ja millaista hyötyä kehitetty ratkaisumalli toi käytännön lisäksi myös jo olemassa olevalle teoriatasolle. (Lukka n.d..)

Kuvio 2 (kts. 18) havainnollistaa kehittämistyön konstruktivisen tutkimusotteen näkökulmasta. Tässä opinnäytetyössä vaiheet ovat seuraavat:

- 1)** Kulttuuripaja Luoteen tarve uudelle työkalulle toiminnan vaikuttavuuden arvioitiin ja vertaisohjaajien työnohjaukseen käynnistää kehittämistyön.
- 2)** Vaikuttavuuden arvioinnin, osallisuuden ja kulttuuripajatoiminnan teoria rakensivat teoreettisen ymmärryksen. Havainnoinnin ja valmiiden dokumenttien avulla muodostettu ja analysoitu aineisto monipuolistivat ymmärrystä ja käytännön tietoa aiheesta.
- 3)** Kyselylomakkeiden suunnittelu ja ideointi toteutettiin siten, että ratkaisut perusteltiin aiemmalla teorialla ja kerätyn ja analysoidun aineiston tuottamalla tiedolla. Suunnittelua tehtiin yhteistyössä työntekijöiden ja asiakkaiden kanssa ja erilaisia ratkaisuja pohdittiin yhdessä keskustellen.
- 4)** Luodut kyselylomakkeet testattiin siten, että työntekijä kokeili vertaisohjaajille suunnattuja kyselylomakkeita aloitus- ja välihaastattelujen ja työnohjauksen yhteydessä. Testausvaiheen avulla kehitettiin kyselylomakkeita edelleen lopulliseen muotoonsa.
- 5)** Pohdinta: tehdyn kehittämistyön luotettavuus ja sovellettavuus. Kehittämistyön tarjoaman akateemisen arvon tarkastelu.



Kuvio 2. Konstruktiivisen tutkimuksen vaiheet (Lukka n.d.).

4.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Jotta voidaan puhua eettisesti toteutetusta tutkimuksesta, edellyttää tämä niiden hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattamista, jotka tutkimuseettinen neuvottelukunta on määritellyt. Näitä käytäntöjä ovat esimerkiksi avoimuus ja rehellisyys läpi tutkimuksen aina aineiston keräämisestä tulosten raportointiin saakka, tutkimukselle tarkoituksenmukaisten ja eettisten tiedonhankintamenetelmien käyttö sekä muiden tutkijoiden ja heidän töidensä asianmukainen huomiointi ja arvostaminen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Tiedonhankinnassa on kunnioitettava ihmisarvoa, ja annettava mahdollisuus tutkittavien itse päättää haluavatko he osallistua tutkimukseen. Havainnointia aineiston hankintamenetelmänä käytettäessä esiin nousevat erityisesti eettiset seikat. On pohdittava, kuinka tutkittaville kerrotaan tutkimuksesta ja vaikuttaako se heidän käytökseensä siten, ettei toiminta ole enää luonnollista ja siten havainnoinnin kautta kertynyt aineisto luotettavaa. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota siihen, kuinka kertoa tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta niin, että osallistujilla säilyy yhä valta valita haluavatko he osallistua, mutta kuitenkin siten, että mahdollisimman moni haluaisi osallistua? Lisäksi havainnointimenetelmässä on tärkeää säilyttää objektiivisyys ja neutraalisuus siten, ettei havainnointiaineistoa säilytä esimerkiksi havainnoijan omat tunteet. (Hirsjärvi ym. 2009, 25, 216–217.)

Tässä opinnäytetyössä kulttuuripaja Luoteen henkilökunnalle ja asiakkaille kerrottiin avoimesti kehittämistyöstä ja havainnoijan roolista osana kulttuuripaja Luoteen yhteisöä. Oletus on, että kulttuuripaja Luoteen yhteishenki sallii yhteisen hyvän nimissä toteutettavan kehittämistyön kaikkine vaiheineen.

Vapaaehtoisuus on tärkeä osa eettistä toimintaa, ja perustuu ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen sekä Perustuslaissakin (1999/731, 6-23§) määriteltyihin perusoikeuksiin kuten sananvapauteen, oikeuteen yksityisyydestä sekä oikeuteen koskemattomuudesta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7). Näin ollen on jokaiselle tutkimuksen piirissä olevalle henkilölle tarjottava mahdollisuus jättäytyä esimerkiksi havainnointitilanteista pois.

Kulttuuripajan arkea havainnoitaessa ja sen toimintoihin osallistuessa raja tutkijan ja tasavertaisen yhteisön jäsenenä on hämärtyvä. Yhteisissä tiloissa aikaa vietettäessä nousi esiin kysymys siitä, kumpi poistuu tilasta, havainnoija vai osallistuja, mikäli osallistuja ei halua olla havainnoinnin kohteena. Tällaisia tilanteita ja kysymyksiä opinnäytetyön aikana tuli muutamia. Tilanteet ratkaistiin siten, että havainnoija poistui paikalta esimerkiksi piirtämään tai maalaamaan ja osoittamaan siten keskittyvänsä muihin toimintoihin, kuin havainnointiin. Kulttuuripaja Luoteessa avoimuus ja yhteisöllisyys olivat havaittavissa vahvasti ihmisiä ja toimintoja määrittäviksi arvoiksi.

Lähes kaikki havainnoinnin kohteina olleet henkilöt pystyivät itsenäisesti hakeutumaan sellaiseen ympäristöön, mikä oli heille itselleen mieluisin ja ilmaisemaan oman mielipiteensä avoimesti. Epäselviltä tilanteilta olisi saatettu välttyä kokonaan esimerkiksi siten, että havainnoija olisi etukäteen ilmoittanut tietyt päivät ja kellonajat, kun hän on paikalla kulttuuripaja Luoteessa.

Havainnointia käytettäessä tulee kuvata ne olosuhteet ja ympäristö, jossa aineisto on kerätty. Useiden menetelmien käyttö, kuten tässä tapauksessa dokumentit ja havainnointi, lisäävät myös tutkimuksen luotettavuutta. Kuitenkin lähdekritiikki tulee huomioida läpi koko prosessin, sekä erityisesti valmiita dokumentteja käytettäessä osana tutkimuksen aineistoa. Kattava perustelu ja jokaisen vaiheen tarkka kuvaus ovat pohja tutkimuksen luotettavuudelle. (Hirsjärvi ym. 2009, 189, 231–233.)

5 Aineiston kerääminen

Koska parhaan mahdollisen työkalun luomiseksi on teorian lisäksi olennaista tietää myös kyselylomakkeiden käyttäjien tarpeet, vaatii tämä tiedonhankintaa (Ojasalo ym. 2014, 68). Tässä opinnäytetyössä tiedonhankinnan menetelminä hyödynnettiin yleisesti laadullisessa tutkimuksessa käytettävää menetelmää, havainnointia, jossa Hirsjärven ym. (2009, 161, 164) mukaan tyypillistä on, että aineisto kerätään todellisissa, luonnollisissa tilanteissa ja tiedon hankinnassa korostetaan ihmisten näkemyksiä ja kokemuksia.

Lisäksi aineiston hankinnassa hyödynnettiin valmiita dokumentteja, joista selvisi esimerkiksi kulttuuripaja Luoteen toiminnalle määritellyt tavoitteet. Tiedonhankinnassa keskitytään hankkimaan sellaista tietoa, jota voidaan hyödyntää koko kehittämistyön prosessin ajan ja joista voidaan löytää ratkaisuja kehittämistyön haasteisiin (Tuulaniemi 2011, 61).

Tuomi & Sarajärvi (2018, 73) tuovat esiin kerätyn aineiston riittävyyden pohdinnan. Tämän opinnäytetyön kannalta oli merkittävää kerätä aineisto, josta pystyttiin nostamaan yhtäläisyyksiä esiin ja siten saamaan vastauksia etsittyihin kysymyksiin. Valmiit dokumentit ja jo tehdyt tutkimukset tarjosivat kattavan aineiston, josta pystyttiin muodostamaan kuva esimerkiksi Kuopion kulttuuripajatoiminnan tavoitteista sekä vaikutuksista.

Havainnointi monipuolisti aineistoa tuomalla esiin käytännön tapahtumia ja käytöstä, jota dokumenteista ei yhtä helposti ollut havaittavissa. Tuomi & Sarajärvi (2018, 73) huomauttavat, että havainnoinnissa on hyvä tutkia niitä henkilöitä, joilla on mahdollisimman paljon kokemusta tutkittavasta ilmiöstä. Niinpä aineistoa kerätessä keskityttiin havainnoimaan pääasiassa työntekijöitä ja niitä toimintaan osallistuneita, joiden tiedettiin olleen kulttuuripaja Luoteen toiminnassa mukana pisimpään.

5.1 Havainnointi

Havainnointia hyödynnetään tutkittaessa, kuinka ihmiset käyttäytyvät luonnollisissa toimintaympäristöissä ja vuorovaikutuksessa keskenään. Havainnointi on järjestelmällistä, ja tehdyt havainnot dokumentoidaan välittömästi havainnointipäiväkirjaan. (Ojasalo ym. 2014, 114–116.)

Havainnointi tapahtui aktiivisesti osallistumalla kulttuuripaja Luoteen arkeen ja havainnoimalla katsellen ja kuunnellen työntekijöitä, vertaisohjaajia ja muita toimintaan osallistujia. Lisäksi havainnoinnin yhteydessä käytiin keskusteluja havainnoijan ja havainnoitavien välillä. Aktiivisessa osallistumisessa havainnoija tuo itsensä näkyväksi, ja on vuorovaikutuksessa tutkittaviin kohteisiin. Tällöin havainnointi elää ja muovaantuu tilanteiden mukana ja tutkija voi esittää tutkittavilleen kysymyksiä arjen toiminnan ohessa. (Hirsjärvi ym. 2009, 214, 216–217.) Tässä opinnäytetyössä havainnointi valikoitui aineiston keräämisen menetelmäksi, sillä sen avulla pyrittiin saamaan tietoa, joka auttaisi muodostamaan käsitystä kulttuuripajatoimintaan osallistumisen syistä ja merkityksistä yksilötasolla. Lisäksi havainnointia hyödynnettiin tutkittavien kulttuuripajaa koskevien mielipiteiden ja ajatusten selvittämisessä. Prosessin edetessä testausvaiheeseen havainnoinnin avulla pyrittiin saamaan tietoa esimerkiksi siitä, kokevatko kyselylomakkeeseen vastaajat kysymykset haastaviksi, ja millaisia muita käytännön ongelmia kysymyksiin vastaaminen aiheutti. Lisäksi etsittiin tietoa siitä, millaisia ovat ne käytännön tilanteet, joissa kehitettäviä kyselylomakkeita käytetään, eli millainen kysymysmuoto, sanavalinnat ja ulkoasu palvelevat käytäntöä parhaiten. Havainnoinnissa ei niinkään keskitytty esimerkiksi äänenpainoon, eleisiin tai ilmeisiin elleivät ne merkittävästi korostaneet havainnoitavan henkilön sanomaa tai havainnoijan tulkintaa tilanteesta.

Vilkkä (2006, 40) huomauttaa, että tutkijan on päästävä sisään yhteisöön, jotta osallistuva havainnointi on mahdollista. Ojasalo ja muut (2014, 116–117) ehdottavatkin, että tutkija vierailisi tutkittavassa kohteessa useita kertoja etukäteen, jotta hänen läsnäoloonsa totutaan.

Tässä opinnäytetyössä toimintaympäristö oli jo entuudestaan tuttu ja kulttuuripaja Luoteen henkilökunta sekä valtaosa asiakkaista tunsivat havainnoijan niin entisenä asiakkaana kuin työntekijänäkin, jolloin havainnointi aineiston keruun menetelmänä on luotettavampi, eikä havainnoijan läsnäolo oletettavasti vaikuta merkittävästi tutkittavien kohteiden käyttäytymiseen.

Tämän opinnäytetyön tekijän aiemmat roolit kulttuuripaja Luoteessa huomioiden on kuitenkin syytä tarkastella, kuinka ne ovat voineet vaikuttaa suhtautumiseen tutkijaa kohtaan kehittämistyön aikana. Kehittämistyön edellyttämä avoin vuoropuhelu organisaation työntekijöiden ja asiakkaiden kanssa oli helppoa ja luontevaa ja havainnointitilanteissa tutkija pystyi osallistumaan yhteisön arkeen sujuvasti. Kulttuuripaja Luoteen yhteishenki oli koko kehittämistyön ajan hyvä ja tutkimusta pystyi tekemään arjen toimintojen ohella. Vertaisohjaajien ja muiden toimintaan osallistujien keskuudessa kehittämistyö ja tutkija otettiin tervetulleena vastaan ikään kuin kuka tahansa muukin osallistuja oman taideprojektinsa kanssa, tällä kertaa kyseessä oli vain hieinan erilainen projekti. Yhteisön luottamuksen saavuttaminen tutkijan aiemman historian myötä osoitti helpottavan kokemusten ja mielipiteiden jakamista tutkijan ja toimintaan osallistujien kesken, sillä havaittavissa oli pientä varauksellisuutta uusien kävijöitä ja entuudestaan tuntemattomia ihmisiä kohtaan. On siis oletettavaa, että erityisesti havainnoinnin menetelmin kerätty aineiston on kattavampaa ja luotettavampaa siitä syystä, että tutkija on jo aiemmin ollut yksi tiiviin yhteisön jäsenistä. Toisaalta ympäristön ollessa entuudestaan tuttu, osoittautui havainnoinnin haasteeksi olennaisen tiedon poimiminen ja havainnointi siten, ettei havainnoija sivuuta tutkimuksen kannalta tärkeää tilannetta itsestäänselvyytenä ja jo tiedettynä seikkana, vaan pystyy tarkastelemaan tilannetta myös tuoreella ja uteliaalla otteella.

5.2 Dokumentit

Toimijoiden itse tuottamat dokumentit auttavat tutkijaa ymmärtämään paremmin toimijoita. Tällaisia dokumentteja, joita tässäkin opinnäytetyössä hyödynnettiin, ovat Hirsjärven ja muiden (2009, 217, 189) mukaan esimerkiksi organisaation omat, viralli-

set dokumentit ja tiedotteet. Tässä opinnäytetyössä hyödynnettiin kulttuuripaja Luoteen omia virallisia dokumentteja, joista selviää esimerkiksi toiminnalle asetetut tavoitteet ja suunniteltu kohderyhmä.

Mikäli valmiiden dokumenttien avulla on mahdollista saada vastauksia joihinkin tutkimus- ja kehittämistyön kysymyksiin, on suotavaa käyttää jo olemassa olevaa tietoa sen sijaan, että hankkisi kaiken tiedon itse. Valmiita dokumentteja on kuitenkin muokattava ja yhdisteltävä siten, että ne soveltuvat tehtävään tutkimukseen. Valmiiden aineistojen kohdalla on myös käytettävä lähdekritiikkiä ja pohdittava aineistojen luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 186, 189.)

6 Aineiston analyysi

Ojasalo ja muut (2014, 119) huomauttavat, että kehittämistyössä hankittu aineisto ei ole lopullinen ratkaisu, vaan tarjoaa tietoa ja materiaalia, jonka pohjalle kehittämistyötä rakennetaan. Tässä opinnäytetyössä kehittämistyön taustalla oleva aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmin. Aineisto muodostui 1) valmiista, kulttuuripaja Luoteen *omista dokumenteista*, 2) kulttuuripaja Luoteessa aiemmin toteutetun *tutkimuksen raportista* sekä 3) kulttuuripaja Luoteen työntekijöiden ja asiakkaiden käyttäytymisen, eli kulttuuripajatoiminnan *arjen toimintojen havainnoinnin muistiinpanoista*.

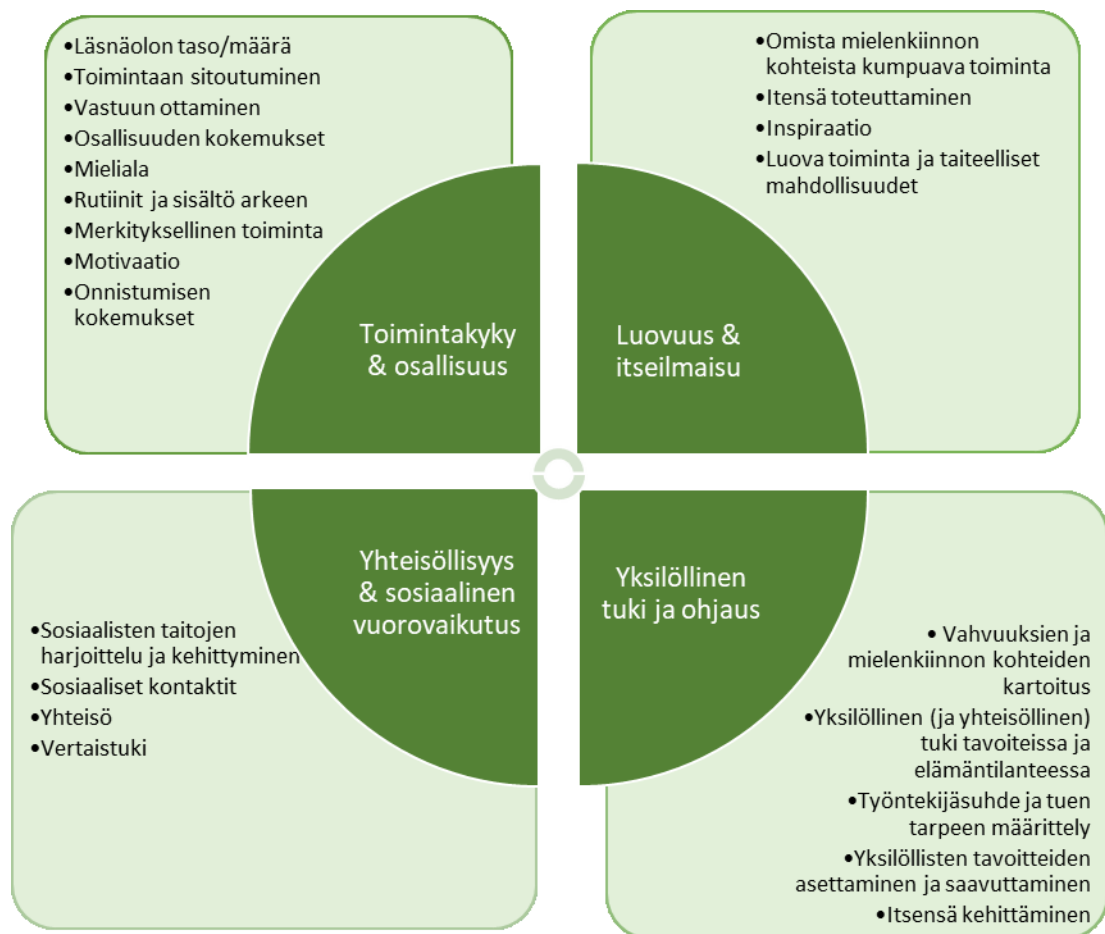
Aineistolähtöisessä tutkimuksessa aineisto tuottaa teoriaa. Tällöin lähtökohtana ei siis ole valmiin hypoteesin tai teorian testaaminen, vaan tarvittava tieto kumpuaa aineistosta, jolloin tutkimuksessa edetään yksittäisistä havainnoista kohti yleisempiä väittämiä. Teoriasidonnainen tutkimus puolestaan on tutkimusta, jossa aineiston analyysissä on havaittavissa yhteys olemassa olevaan teoriaan, vaikkei analyysi suoraan perustukaan valmiiseen teoriaan. Teoriasidonnaista analyysitapaa käytettäessä teoriasta etsitään aineiston analyysin tulkinan tueksi selityksiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämän opinnäytetyön analyysitavassa hyödynnettiin myös teoriasidonnaisen analyysitavan periaatteita, jotta jokaisessa tutkimuksen vaiheessa

pystyttiin noudattamaan konstruktivisen tutkimusmenetelmän peruseriaa käytännön ja olemassa olevan teorian vuoropuhelusta.

Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, jossa tarkasteltava aineisto on tekstimuotoista. Sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan laajempi käsitys tutkittavasta ilmiöstä siten, että tutkimuksen tulokset voidaan liittää osaksi laajempaa kontekstia, ilmiön teorioita sekä aiempia tutkimuksia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Koska sisällönanalyysissä aineisto on tekstimuotoista, toteutettiin havainnointi kirjaimella havainnot tutkijan päiväkirjaan, jolloin aineistoa saatiin muodostettua suoraan sisällönanalyysin edellyttämään tekstimuotoon.

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin ensimmäisessä vaiheessa kerätty aineisto pelkistetään eli tiivistetään. Tiivistäminen tehdään nostamalla aineistosta esiin niiden yhteisiä piirteitä, jolloin tietyt näkökulmat nousevat aineistosta paremmin esiin, ja aineistoa on helpompi käsitellä. Pelkistetty aineisto ryhmitellään jaotteleamalla aineistoa teema-alueittain niihin teemoihin, jotka nousevat aineistoa läpi käytäessä esiin ja vastaavat sellaisiin kysymyksiin, joihin kehittämistyöllä etsitään ratkaisua. (Ojasalo ym. 2014, 110-111, 119, 139-140.)

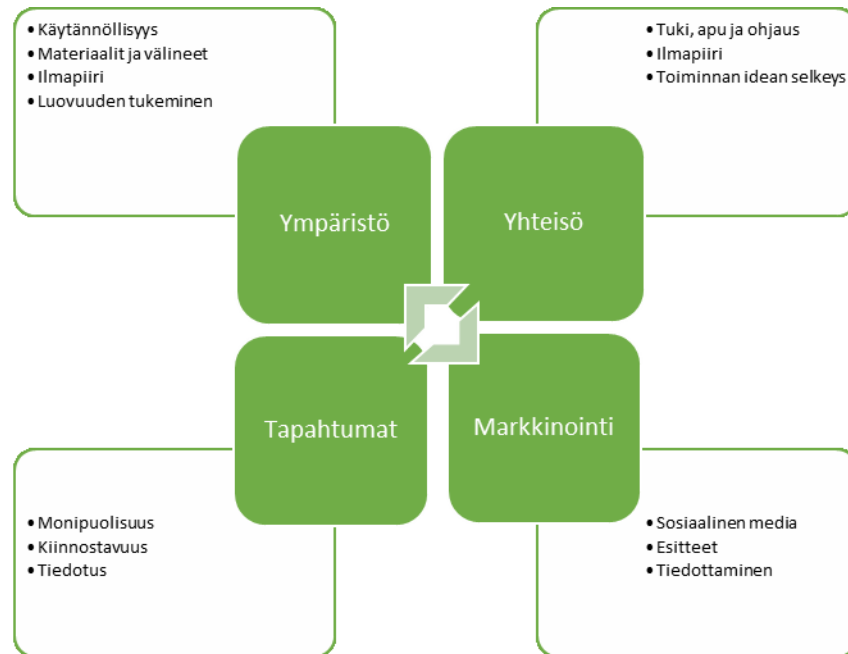
Tässä opinnäytetyössä aineistosta etsittiin vastausta ja ymmärrystä ensisijaisesti kysymykseen ”Mitkä ovat ne teemat, joita organisaation näkökulmasta halutaan kyselylomakkeiden avulla selvittää ja mitata?” Vastausta etsittiin siis siihen, miten ja miksi kulttuuripaja Luoteen toiminta on vaikuttavaa. Toisin sanoen haluttiin rakentaa jo aiemmin mainittua ohjelmateoriaa vaikuttavuuden arvioinnin työkalun pohjalle. Lisäksi aineistosta haluttiin etsiä tietoa siitä, millaiseen muotoon kyselylomakkeet on muotoiltava, jotta ne tuottaisivat parhaiten haluttua tietoa, mutta olisivat myös miellyttäviä käyttää.



Kuvio 3. Aineistoon pohjautuva teemoittelu vertaisohjaajien kyselyn keskeisistä teemoista

Kuvio 3 (kts. 25) havainnollistaa niitä teemoja, jotka analysoitaessa nostettiin keskeisiksi osa-alueiksi toiminnan vaikuttavuutta selvitetessä. Näitä pääteemoja ovat kuvion 3 keskellä olevat laatikot: 1. Toimintakyky ja osallisuus, 2. Luovuus ja itseilmaisu, 3. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen vuorovaikutus ja 4. Yksilöllinen tuki ja ohjaus. Teemojen yhteyteen on listattu niitä alakäsitteitä ja -teemoja, jotka aineiston analyysin, sekä tätä kehittämistyötä ohjaavan teoreettisen viitekehyksen ja toiminnalle asetettujen tavoitteiden perusteella pystyttiin toteamaan tärkeiksi aihealueiksi toiminnan vaikuttavuutta arvioitaessa. Esimerkiksi, kulttuuripajatoiminnan ollessa yhteisöllistä ja osallistavaa toimintaa, halutaan selvittää millaisia muutoksia toimintaan osallistuminen saa aikaan yksilön sosiaalisissa taidoissa ja kontakteissa tai toisaalta itsetunnon ja arjessa selviytymisessä.

Työntekijän tuen tarpeen määrittelyn avulla voidaan puolestaan tarkastella muutoksia osallistujan vastuun ottamisessa ja rohkaistumisessa, mutta se tarjoaa myös keskustelualustaa työnohjauksessa työntekijän ja vertaisohjaajan voidessa tarkastella vertaisohjaajan omia ajatuksia ja toiveita tuen tarpeen määrästä. Työnohjauksellinen näkökulma työkalussa korostuu yksilöllisen tuen ja ohjauksen teeman kautta.



Kuvio 4. Kaikille toimintaan osallistujille suunnatun mielipidekyselyn teemat

Kuvio 4 (kts. 26) avaa puolestaan ne teemat, jotka korostuivat aineistoa analysoitaessa tärkeiksi selvittää kaikilta toimintaan osallistujilta, ei pelkästään vertaisohjaajilta. Luvussa 7 (kts. 27) on tarkemmin avattu syitä mielipidekyselyn laatimiselle. Mielipidekyselyn teemat jakautuivat seuraavasti: A. Ympäristö, B. Yhteisö, C. Tapahtumat ja D. Markkinointi. Ympäristöteeman alle tuotiin kysymyksiä, joiden avulla voidaan rakentaa kokonaiskuvaa siitä, millaiseksi osallistujat kokevat konkreettisen toimintaympäristön ja kuinka ympäristöä voitaisiin mahdollisesti muokata. Kokemukseen toimintaympäristöstä vaikuttaa myös yhteisön luoma ilmapiiri, joten rinnalle nostettiin yhteisöteema, jonka kautta halutaan selvittää esimerkiksi, kuinka osallistuja kokee tulevaisuuden kohdatuksi kulttuuripaja Luoteessa.

Aineiston analyysivaiheessa havaittiin myös tarve selvittää, onko jokainen toimintaan osallistuja ymmärtänyt kulttuuripaja Luoteen toiminnan idean ja yhteisölliset säännöt. Tätä kautta voidaan tutkia ja analysoida esimerkiksi sitä, luoko kulttuuripaja Luode itsestään toimijana riittävän selkeän ja informatiivisen kuvan. Markkinointiteema nostettiin mukaan selvittämään juuri näitä seikkoja ja etsimään kysymyksiä siihen, kokevatko osallistujat kulttuuripaja Luoteen markkinoinnin, viestinnän ja tiedottamisen riittäväksi ja mielenkiintoiseksi. Aineistoa analysoitaessa jokapäiväisen kulttuuripajatoiminnan toteuttamisen ohella korostuivat erilaiset tapahtumat, joita kulttuuripaja Luode järjestää esimerkiksi oman toiminnan näkyvyyden ja toimintaan osallistujien kykyjen esiin tuomiseksi. Koska tapahtumat nähtiin tärkeänä osana kulttuuripaja Luoteen toimintaa, haluttiin ne tuoda omaksi teemakseen ja selvittää siten, kuinka tapahtumien toteuttamista ja suunnittelua voisi mahdollisesti jatkojalostaa.

7 Työkalun ideointi, suunnittelu ja testaus

Vaikuttavuuden arvioinnin työkalun laatiminen oli tämän opinnäytetyön ja kehittämistyön tavoite. Työkalu haluttiin kyselylomakkeen muotoon siten, että sitä voitaisiin hyödyntää myös vertaisohjaajien työnohjauksen työkaluna. Käytäntö osoitti, ettei yhden yksiselitteisen kyselylomakkeen laatiminen kuitenkaan vastaisi kaikkiin tarpeisiin, ja tästä syystä päädyttiin laatimaan kolme erilaista kyselylomaketta, jotta tietoa saataisiin kerättyä mahdollisimman kattavasti. Lomakkeet suunniteltiin siten, että vertaisohjaajien käyttöön tulisi kaksi erilaista kyselylomaketta: aloitus- ja välikyselyt.

Näiden kahden kyselylomakkeen lisäksi haluttiin kerätä mielipiteitä ja kokemuksia myös muilta toimintaan osallistujilta, kuin vertaisohjaajilta. Vertaisohjaajien kyselylomakkeet pyrkivät mittaamaan toiminnan vaikuttavuutta, kun taas muille toimintaan osallistuville suunnattu mielipidekyselylomake kartoittaa vaikuttavuuteen pyrkiviä tekoja ja panoksia yleisemmällä tasolla. Tällaisia panoksia on esimerkiksi käytössä olevien materiaalien riittävyys ja ympäristön viihtyvyys. Kuten Heliskoski ja muut (2018, 5) toteavat, ja kuten ylempänä kuviosta 1 (kts. 7) voidaan havaita, on vaikuttavuuden taustalla myös resurssit ja panokset, joiden avulla konkreettisia tekoja ja vaikutuksia saadaan aikaan.

Kyselylomakkeiden kehittämistä ohjasi vaikuttavuuden arviointia varten luotu ohjelmateoria eli aineiston analyysistä esiin nostetut teemat, mutta myös tämän opinnäytetyön teoreettinen viitekehys. Esimerkiksi muutokset osallisuuden kokemuksissa ja sitä kautta esimerkiksi itsetunnon kehittämisessä, voimaantumisessa ja merkityksellisyyden kokemuksissa nostettiin teoriasta kyselyä ohjaaviksi teemoiksi.

7.1 Suunnitteluvaihe

Onnistuneen kyselylomakkeen laatiminen edellyttää, että taustalla on tieto ja ymmärrys siitä kohderyhmästä, jolle kysely on suunnattu. On tärkeää myös käyttää kyselyssä sellaista kieltä ja sanavalintoja, jotka eivät jätä vastaajalle tulkinnan varaa, vaan kysymykset ymmärretään juuri siten, kuin kyselyn laatija haluaa ne ymmärrettävän. Kuten Hirsjärvi, Remes ja Sajavaarakin (2009, 203) huomauttavat, on esimerkiksi ammattisanasto muistettava ”kansankielistä” kohderyhmälle ymmärrettäväksi. Kie- lenkäytön lisäksi selkeyttä kyselyyn luo kysymyksiin on liitetty ymmärrettävät, mutta tiiviit vastausohjeet. (Borg 2017.)

Teoriaan perehtymisen, aineiston keräämisen ja analyysin jälkeen muotoiltiin sopiva runko vertaisohjaajien kysymyslomakkeisiin ja etsittiin vastausta siihen, millainen on hyvä kysely. Lomakkeen anonyymiyttä pohdittiin organisaation edustajien kanssa, mutta käytäntö osoitti, että anonyymeinä täytettyjä lomakkeita on lähes mahdotonta käyttää työnohjauksessa, eikä tällöin myöskään yksilötason muutoksia pystytä vertailemaan. Niinpä kyselylomakkeisiin valikoitui heti alkuun taustatietoja kartoittavia kysymyksiä kuten nimi, ikä, päivämäärä ja osallistujan historia kulttuuripaja Luoteessa.

Välikyselylomake edustaa kaikkein eniten vaikuttavuuden arviointia mahdollistavaa työkalua, kun taas kaikille osallistujille suunnattu mielipidekyselylomake sekä vertaisohjaajien aloituskyselylomake ovat sisällöltään suppeammat. Niinpä kehittämistyö lähti liikkeelle välikyselyn kysymysten suunnittelusta, jonka jälkeen kehittämistyön edetessä vierellä kuljetettiin myös aloituskyselyn ja mielipidekyselyn kysymysten suunnittelua.

Kuten kuviot 3 ja 4 (kts. 25–26) osoittavat, aineiston analyysi nosti esille teemoja, joiden ympärille kysymykset rakentuivat: 1. Toimintakyky ja osallisuus, 2. Luovuus ja itseilmaisu, 3. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen vuorovaikutus ja 4. Yksilöllinen tuki ja ohjaus sekä A. Ympäristö, B. Yhteisö, C. Tapahtumat ja D. Markkinointi.

Teemojen selkiintymisen myötä kysymykset alkoivat muovaantua, ja niille etsittiin sopivia kysymystyyppisiä. Sekä Borg (2017) että Cowles ja Nelson (2015, 112–113) mainitsevat tärkeänä avointen kysymysten tarkan harkinnan ja käytön sekä johdattelevien kysymysten välttämisen. Kysymysmuoto on pyrittävä pitämään neutraalina ilman, että kysymys itsessään johdattelee vastaajaa tiettyyn suuntaan. (Borg 2017). Avoimien kysymysten kohdalla riskinä on, että kysymys on liian laaja, ja vastaajaa kuormittava. Tällöin esimerkiksi motivaatio kyselyn täyttämiseen saattaa laskea, ja vastaus jää liian suppeaksi. (Cowles & Nelson 2015, 112–113, 130.) Toisaalta avointen kysymysten avulla voidaan saada sellaista tietoa, jota ei olla aiemmin osattu ajatella kyselyn avulla saatavan. Lisäksi avointen kysymysten käyttö mahdollistaa vastaajan oman äänen korostumisen ja juuri sellaisten asioiden kertomisen, jotka vastaaja kokee tarpeelliseksi itsestään kertoa. (Cowles & Nelson 2015 112-113; Hirsjärvi ym. 2008, 199.)

Kehittämistyössä välikyselyyn päädyttiin ottamaan mukaan usea avoin kysymys, välttäen kuitenkin tarpeettomia avoimia kysymyksiä Cowles & Nelsonin (2015, 112–113, 130) ohjeiden mukaisesti vastaajien mielenkiinnon ylläpitämiseksi ja väsymisen minimoimiseksi. Kysymyksiä käytettiin sellaisissa yhteyksissä, joissa tarkkoja rajauksia vastausvaihtoehtojen suhteen oli mahdotonta tehdä, ja joissa haluttiin erityisesti saada juuri niitä vastauksia, joita vastaaja itse haluaa ilman rajauksia kertoa. Esimerkiksi vertaisohjaajan kuvaus omista toiveista, ideoista ja vahvuuksista haluttiin organisaation puolelta tuoda esiin juuri omin sanoin kuvattuna.

Tarkat, strukturoidut kysymykset puolestaan tuovat vastauksiin ja niiden tulkittavuuteen yhtenäisyyttä. Mikäli annetuista vastausvaihtoehdoista saa valita vain yhden, parhaiten itseä kuvaavimman vaihtoehdon, täytyy vaihtoehdot muotoilla siten että vastaukset ovat tyhjentäviä, ja toiset vaihtoehdot poissulkevia. (Cowles & Nelson 2015, 114.) Strukturoituja kysymyksiä välikyselyyn valikoitui eniten juuri vastausten

helpon tulkittavuuden vuoksi. Mukaan valittiin kysymyksiä, joissa vastausvaihtoehtoja sai antaa yhden tai useamman, sekä kysymyksiä, joissa vaihtoehdoista täytyi valita yksi.

Avoimien ja strukturoitujen kysymysten lisäksi kyselyyn valikoitui sekä jana- että asteikkokysymyksiä. Asteikkokysymyksissä yleisimmin käytetty asteikko on viisiportainen Likertin asteikko. Viisiportaisuus luo skaalalle keskipisteen, usein arvolla ”ei samaa eikä eri mieltä” tai ”en tiedä”, joka tarjoaa vastaajalle mahdollisuuden olla vastaamatta kysymykseen. Tällainen tulos ei kuitenkaan aina palvele kyselyä. (Cowles & Nelson 2015, 121–122.) Kehittämistyössä alun perin viisiportaiseksi luodut asteikkokysymykset päädyttiin muokkaamaan neliportaisiksi, sillä organisaation puolelta koettiin suotavaksi saada rakennettua selkeää mielikuvaa vastaajien ajatuksista sen sijaan, että kysely tuottaisi ”ei kumpaakaan mieltä” vastauksia, jotka eivät auta esimerkiksi toiminnan eteenpäin kehittämisessä yhtä paljon, kuin selkä vastaus ”samaa mieltä” tai ”eri mieltä”.

Janan muotoon aseteltuihin asteikkokysymyksiin valikoitui välikyselyssä kysymykset oman motivaation tasosta, yhteisön merkityksestä, sekä yhteisöön kuulumisen tunteesta. Tähän pyydettiin vastausta asteikolla 1–10. Esimerkkinä kuvio 5 (kts 30). Janakysymysten tarkoituksena oli mitata osallistujan omaa kokemusta ja seurata muutoksia osallistujien kokemuksissa toimintaan osallistumisen myötä.

8. - 10. Piirrä janalle rasti kohtaan, joka vastaa omaa tilannettasi mielestäsi parhaiten. Rasti voi olla missä kohtaa janaa tahansa.

- 8. Luoteen yhteisöön kuulumisen tunne.
1= Minusta tuntuu, että en vielä kuulu joukkoon. Koen epävarmuutta ja jättäydyn mieluummin hieman omiin oloihini.
10= Minulla on vahva tunne siitä, että kuulun joukkoon. Minusta tuntuu, että minuun luotetaan ja pystyn olemaan oma itseni.

1

10

Kuvio 5. Esimerkki kyselyssä käytetystä janakysymyksestä

Sanamuotojen ja kysymystyyppien pohdinnan lisäksi kyselyä laadittaessa pyrittiin hakeemaan myös kysymysten sopiva ja looginen järjestys. Cowles ja Nelson (2015, 121) kehottavat järjestämään kysymykset helpoimmasta vaikeimpaan siten, että alussa olevat kysymykset herättävät vastaajan mielenkiinnon. Myös liian herkkiä aiheita heti kyselyn alussa tulisi välttää, kun taas asteikkokysymykset on suotavaa jättää kyselyn loppuun pitkästyksen välttämiseksi.

7.2 Testausvaihe

Kyselylomakkeiden laatimisen jälkeen lomakkeita testattiin ottamalla ne käyttöön työntekijöiden työkaluna. Lomakkeita kehitettiin eteenpäin sen tiedon perusteella, mitä kokeiluvaihe tuotti. Kokeilun aikana keskusteltiin sekä työntekijöiden, että halukkaiden vertaisohjaajien kanssa kysymyslomakkeiden sisällöstä ja sanavalinnoista sekä heidän ajatuksistaan ja ideoistaan lomakkeen kehittämistä ajatellen.

Kokeiluvaiheessa täytettyjä lomakkeita analysoitaessa tarkasteltiin esimerkiksi, kuinka moneen kysymykseen vastaajat jättivät vastaamatta, vastattiinko kysymyksiin ohjeistusten vastaisesti ja vastattiinko avoimiin kysymyksiin liian lyhyesti. Tällaisten kysymysten avulla voidaan pohtia, onko kysely ollut liian kuormittava, ovatko kysymykset olleet hankalasti tulkittavia ja onko mukana mahdollisesti kysymyksiä, joihin ei haluta vastata (Cowles & Nelson 2015, 129–131).

8 Kyseylomakkeiden testauksesta saadut tulokset ja valmiit kyselylomakkeet

Kyselyiden testaaminen osoitti onnistuneesti ne kehittämiskohdat, jotka vaativat vielä tarkastelua. Testausvaiheen havaintojen myötä vertaisohjaajien alku- ja välilykselyiden kysymykset asetettiin samaan järjestykseen niiden kysymysten osalta, jotka olivat identtiset molemmissa lomakkeissa. Tämän tarkoituksena on helpottaa tulosten vertailua lomakkeiden välillä.

Testausvaihe osoitti, että toiminnan lopettavilla vertaisohjaajilla oli haasteita vastata kysymyksiin, jotka liittyivät omaan tulevaisuuteen kulttuuripaja Luoteessa. Tämän käytännön havainnon myötä päädyttiin ottamaan mukaan kysymys tulevaisuuden suunnitelmista (kts. kuvio 6, 32).

5. Oletko lopettamassa vertaisohjaajana toimimisen kulttuuripaja Luoteessa?

- Kyllä: Miksi?

- Ei: Miten ja missä määrin haluat jatkossa osallistua Luoteen toimintaan?

Kuvio 6. Kysymys vertaisohjaajan tulevaisuuden suunnitelmista

Janakysymyksiin liitettiin kokeiluvaiheen jälkeen keskikohta (alle 5 / yli 5) helpottamaan omaa arviointia ja tulosten analysointia. Strukturoiduissa kysymyksissä joillain vastaajilla oli vaikeuksia valita vain yksi sopiva vaihtoehto. Erityisesti kysymyksissä 6 ja 7 (kts. kuvio 7, 32) vastaajat valitsivat useamman kuin yhden vaihtoehdon tai päätyivät avaamaan vastaustaan omin sanoin.

6. Mikä seuraavista kuvaisi sinua vertaisohjaajana mielestäsi parhaiten? Valitse sopivin vaihtoehto.

- Satunnainen osallistuminen, en halua ainakaan toistaiseksi ottaa vastuuta
- Hyvinä päivinä osallistun toimintaan ja kykenen olemaan melko itsenäinen ja aktiivinen
- Osallistun säännöllisesti viikoittain toimintaan, olen aktiivinen ja kykenen kantamaan vastuuta sovitussa määrin ja elämäntilanteeseeni sopien.

7. Työntekijän tuki Luoteessa. Mikä seuraavista kuvaa sinua parhaiten? Valitse sopivin vaihtoehto ja avaa halutessasi omin sanoin.

- Koen, että edellytys omalle osallistumiselleni on, että saan vahvan tuen ja huomion työntekijältä.
- Pystyn ideoimaan yhdessä vertaisohjaajien ja työntekijän kanssa, mutta olen vielä hieman epävarma itsenäisestä työskentelystä
- Pystyn osallistumaan toimintaan ilman jatkuvaa tarvetta työntekijän läsnäololle. Koen työntekijän taustatukena, jolta saan aina tarvittaessa ja ajoittain yksilöllistä tukea suunnitteluapua, neuvoa ja ohjausta.

Kuvio 7. Strukturoidut kysymykset 6. ja 7. osoittautuivat haasteellisiksi.

Epätoivottu vastaustyyli kysymyksissä 6 ja 7 (kts. kuvio 7, 32) voidaan päätellä johtuvan esimerkiksi siitä, että kysymysasettelussa tuodaan esiin enemmän kuin yksi aihe kerrallaan. Esimerkiksi kysymyksessä 6 ”en halua ottaa vastuuta” ja seuraavan vaihtoehdon ”hyvinä päivinä osallistun toimintaan” eivät ole toisiaan poissulkevia vaihtoehtoja. Kysymys saatetaan vastaajan puolelta tulkita liian haastavaksi kokonaisuudeksi vastata, ja vaihtoehtojen voidaan nähdä vaativan jonkin verran kykyä itsetuntemukselle. Kokeiluvaiheessa kävi kuitenkin ilmi, että vastaajan mahdollisuus kysyä lisäohjeistusta sekä työntekijän suullinen ohjeistus vähensivät puutteellisia vastauksia, joten kysymysvaihtoehdot säilytettiin ennallaan. Vastausvaihtoehdot kysymyksissä 6. ja 7. rakentuvat kuitenkin kulttuuripaja Luoteeseen aiemmin tehdyn tutkimuksen pohjalle, jossa osallisuuden portaissa havaittiin toimintaan osallistumisen myötä muutoksia juuri niissä tekijöissä, jotka kyselylomakkeisiin valikoituivat kysymysvaihtoehdoiksi. Osallisuuden kasvaessa esimerkiksi myös toimintaan sitoutumisen havaittiin voimistuvan ja työntekijältä saatavan tuen ja ohjauksen tarpeen vähenevän (Vornanen 2019b.)

Palautteen perusteella sekä vertaisohjaajat että työntekijät kokivat kyselylomakkeet riittävän kevyiksi ja helpoiksi täyttää. Palautteen antajien mielestä mukana ei ollut haastavia kysymyksiä enää sen jälkeen, kun lisäkysymys toimintaan jatkamisesta (kts. kuvio 6, 32) oli liitetty mukaan. Lopputuloksena kehittämistyölle syntyi kolme eri kyselylomaketta: aloituskysely vertaisohjaajille, välikysely vertaisohjaajille sekä kaikille toimintaan osallistuville suunnattu mielipidekysely. Alla on esitelty kyselyt lyhyesti.

8.1 Aloituskysely vertaisohjaajille

Aloituskyselyä (liite 1) käytetään aina, kun toiminnan aloittaa uusi vertaisohjaaja. Sen avulla pyritään rakentamaan kuvaa siitä, mitä kautta vastaaja on hakeutunut kulttuuripajatoimintaan ja mistä syistä kulttuuripajatoiminta häntä kiinnostaa. Kehittämistyötä ajatellen näihin kysymyksiin oli tärkeää saada vastaus. Aloituskyselyn tarkoitus on tarjota taustatietoja vertaisohjaajasta, sekä kartoittaa yksilöllisen ohjauksen ja työohjauksen tueksi osallistujan mielenkiinnon kohteita, vahvuuksia, kehityskohtia, ideoita ja tavoitteita.

Aloituskyselyssä selvitetään monivalintakysymysten avulla osallistujan toiveita ja odotuksia toiminnasta, sekä tämän omaa arvioita työntekijän tuen määrän tarpeesta, sekä omasta kyvystä ottaa vastuuta vertaisohjaajana. Motivaatiota toimintaan osallistumisesta päädyttiin mittaamaan janamallin kautta, jolloin vastaus on kokemuspohjainen ja sen tuloksia voidaan verrata välikyselyn vastaavaan kysymykseen.

8.2 Välikysely vertaisohjaajille

Välikyselystä (liite 2) muodostui kattava tietolähde, jonka avulla on mahdollista kerätä tietoa niin yleisemmällä, kuin yksilötasolla tapahtuneista muutoksista sekä vertaisohjaajan kokemuksista toimintaan osallistumisesta. Lisäksi välikyselyssä pyrittiin säilyttämään myös työntekijöiden toivoma, työnohjausta mahdollistava ja ohjaileva runko.

Aloituskyselyn odotukset ja toiveet -osio toistuu välikyselyssä identtisenä, joskin tällä kertaa tiedustellaan, mitä kaikkea osallistuja kokee saaneensa toimintaan osallistumisesta. Myös vastuunottamisen ja osallistumisen taso, sekä työntekijän tuen taso on tuotuna välikyselyynkin, jotta voidaan tarkastella, onko muutosta näissä tapahtunut.

Janakysymyksiksi välikyselyyn päätyivät arvio yhteisöön kuulumisen tunteesta, yhteisön merkityksestä, sekä arvio omasta motivaation tasosta. Näistä kahta ensimmäistä kysymystä ei voitu tuoda mukaan aloituskyselyyn, sillä monet juuri toimintansa aloittaneet vertaisohjaajat kokivat vielä mahdottomaksi arvioida Luoteen yhteisön merkitystä itselleen. Niinpä yhteisön merkitys ja siihen kuulumisen tunne otettiin tarkasteltavaksi vasta välikyselyssä, jota täyttäessä vertaisohjaajalle on ehtinyt muodostua kokemuksia Luoteen yhteisöstä.

Välikyselyä on tarkoitus toteuttaa vertaisohjaajille vähintään kerran vuodessa ja aina, kun vertaisohjaaja on lopettamassa toiminnan. Näin ollen välikyselyjä keskenään vertaamalla saadaan myös tietoa yksilötasolla tapahtuneista muutoksista ja toiminnan vaikuttavuudesta.

8.3 Mieli­pide­kysely

Toive mieli­pide­kyselyn laati­misesta tuli toimeksi­antajan puolelta. Esimerkiksi toimin­taraportteihin nähtiin tärkeänä voida liittää selvitys osallistujien kokemuksi­sta ja mieli­pide­teistä kulttuuripaja Luoteen toiminnasta. Vaikuttavuuden arviointia tarkastellen mieli­pide­kyselyn teemat ovat vaikuttavuustavoitteeseen pyrkiviä tekoja ja panoksia, joiden toteutumista voidaan tarkastella mieli­pide­teitä selvittämällä. Kyselyssä selvitettiin esimerkiksi osallistujien kokemuksi­a käytettävissä olevien materiaalien riittävy­destä, kulttuuripaja Luoteen näkyvyydestä sosiaalisessa mediassa, tiedotuksen ja tie­donkulun onnistumisesta ja tilojen viihtyvyydestä.

Mieli­pide­kyselylomakkeet (liite 3) tulevat olemaan jatkuvassa käytössä kulttuuripa­jalla siten, että jokainen toimintaan osallistuja voi jossain vaiheessa yhden toiminta­vuoden aikana täyttää lomakkeen, ja organisaatio analysoi tätä kerättyä tietoa aina kyseistä toimintavuotta kohden.

9 Pohdinta

Kulttuuripajatoiminnan tärkeimmät vaikutukset syntyvät yhteisön ja luovan ver­taisohtajan toiminnan myötä (Raivio ym. 2016, 41). Kuten aineiston analyysissä ha­vaittiin, voidaan näiden teemojen takaa löytää yksittäisiä vaikutuksia, kuten sisällön löytyminen arkeen, tulevaisuuden suunnitelmien selkiintyminen, sosiaalisten suhteiden lisääntyminen ja osallisuuden lisääntyminen. Näiden yksittäisten vaikutusten seurannan avulla voidaan rakentaa kokonaiskuvaa kulttuuripajatoiminnan vaikutta­vuudesta. Toisaalta taas toiminnan vaikuttavuuteen voidaan myötävaikuttaa selvittä­mällä toiminnan tekoja ja panoksia, joita kuvio 1 sivulla 7 kuvaa Heliskosken ja mui­den (2018, 5) mainitsemana vaikutusketjun alimpana portaana.

Jotta vaikuttavuutta voidaan mitata, täytyy ensin ymmärtää, millaisia vaikutuksia toiminnalla on eli mitä muutoksia halutaan mitata. Tähän vastauksia antoi opinnäytetyön alussa määritelty teoreettinen viitekehys, sekä kulttuuripaja Luoteen omat toiminnalle asettamat tavoitteet, sillä Paasion (2003, 15–16) mukaan voidaan toiminnan vaikuttavuutta tarkastella myös organisaation asettamien tavoitteiden toteutumisenä. Lisäksi, kuten Dahler-Larsenkin (2005, 26–27) ohjeistaa, havainnoinnin ja keskustelujen avulla saatu työntekijöiden hiljainen tieto, ja toimintaan osallistujien kokemukset auttoivat rakentamaan kuvaa siitä, millaisia vaikutuksia toiminnalla on.

Tämän opinnäytetyön tuloksena syntyneen työkalun tuottama tieto toiminnan vaikuttavuudesta perustuu valtaosin vertaisohjaajilta saatuun tietoon. Toiminnalla voi ymmärrettävästi olla merkittäviä vaikutuksia myös muille toimintaan osallistujille, jotka eivät kuitenkaan ole vertaisohjaajina. Voidaan olettaa, että ainakin osa tällaisista kävijöistä kokee toiminnan aikaansaavan positiivisia muutoksia itsessään. Käytännöllisistä syistä vaikuttavuuden arvioinnin työkalua oli haastavaa lähteä laajentamaan kaikille toimintaan osallistujille, mutta on hyvä huomioida, että arvioinnin ulkopuolelle saattaa jäädä sellaisia kävijöitä, joille toiminta on ollut yhtä lailla merkittävää.

Organisaation näkökulmasta vaikuttavuuden arvioinnin työkalu helpottaa palveluiden vaikuttavuuden mallintamista. Se tarjoaa mittariston, jonka avulla voidaan tarkastella toiminnan tavoitteiden toteutumista sekä mahdollisia muutoksia, joita tavoitteiden toteutuminen edellyttää. (Heliskoski ym. 2018, 13–14.) Kuviossa 8 (kts. 37) on Sitran (Heliskoski ym. 2018, 16) määritelmä hyvästä mittaristosta, sekä kulttuuripaja Luoteeseen kehitetyn työkalun vastaus tähän määritelmään. Kuvioista voidaan päätellä työkalun vastaavan hyvää mittaria ja palvelevan siten käyttötarkoitustaan, vaikkakin kehitettävää kohti hyvää mittaria on yhä. Tällä hetkellä käytössä oleva työkalu tuottaa pääasiassa subjektiivista tietoa, joskin kyselylomakkeista voidaan poimia sekä laadullisia, että määrällisiä elementtejä. Mikäli työkalua haluttaisiin jatkojalostaa, voitaisiin kyselylomakkeita kehittää laajempaan käyttöön, useille eri sidosryhmille jaettaviksi.



Kuvio 8. Sitran määrittelemä hyvä mittaristo (Heliskoski, Humala, Kopola, Tonteri & Tykkyläinen 2018, 16) ja kulttuuripaja Luoteelle tuotettu vaikuttavuuden arvioinnin työkalu vertailussa.

Kulttuuripaja Luoteelle kehitetyn työkalun voidaan nähdä ohjaavan toimintaa ja varmistavan laatua siten, että tuotetun tiedon ja sen analysoinnin avulla toimintaa pystytään muokkaamaan haluttuun suuntaan. Työkalun avulla voidaan havaita niin toiminnan mahdollisia kehittämiskohtia, kuin hyväksi havaittuja menetelmiäkin. Toisaalta toiminnan ohjaksellisuus korostuu työkalussa myös siten, että se tarjoaa rungon vertaisohjaajien työnohjaukseen ja pitää siten yllä laadukasta ja tasavertaista työnohjausta jokaiselle vertaisohjaajalle. Työkalu mahdollistaa seurannan kohti tavoiteltuja vaikutuksia, mutta toisaalta mahdollistaa myös uusien, aiemmin määrittelemättömien vaikutusten havaitsemisen esimerkiksi avointen kysymysten avulla. Aloituskyselyt aloittavat seurannan, jota säännöllisin aikavälein jatketaan välikyseilyillä.

Kettunen (2017, 8-9) huomauttaa, että vaikuttavuuden arvioinnin haasteena on, että vaikutukset saattavat olla havaittavissa pidemmällä aikavälillä, kuin alun perin on oletettu. Niinpä työkalua käytettäessä on syytä muistaa, että seuranta täytyy tehdä vertailemalla vastauksia useampiin aiempiin vastauksiin, ei vain viimeisimmän kyselyn tuloksiin. Työkalun säännöllisen käytön etuna voidaan kuitenkin nähdä, että se tarjoaa mahdollisuuden vaikutusten seurantaan ja vertailuun eri aikaväleillä. Esimerkiksi voidaan vertailla kahden viimeisimmän välikyselyn tuloksia, jolloin päästään tarkastelemaan korkeintaan vuoden aikana tapahtuneita muutoksia, tai toisaalta voidaan verrata viimeisintä välikyselyä esimerkiksi kolmen vuoden takaisen aloituskyselyn vastauksiin, jolloin tarkasteltava aikaväli on pidempi ja aikaansaadut muutokset mahdollisesti erilaisia.

Validius tarkoittaa mittarin kykyä mitata sitä, mitä sen on tarkoitus mitata (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Tässä opinnäytetyössä tuotettujen kyselylomakkeiden validiutta voidaan perustella kuvion 8 (kts. 37) perusteella, mutta myös siten, että työkalun havaittiin tuottavan organisaatiolle riittävän määrän tietoa organisaation asettamien tavoitteiden toteutumisesta. Kehittämistyön menetelmäksi valittu konstruktivinen tutkimus mahdollisti teorian ja käytännön vuoropuhelun. Näin työkaluun saatiin luotua vaikuttavuuden, osallisuuden ja kulttuuripajamallin teoriaan nojaavia, luotettavia näkökulmia kulttuuripajatoiminnan vaikuttavuudesta siten, että käytännön toiminta ja hyväksi havaitut toimintamallit muokkasivat työkalusta toimintaympäristöön soveltuvan ja juuri halutunlaista tietoa mittaavan.

Kehittämistyön luotettavuutta itsessään voidaan tarkastella siten, että prosessi on pyritty kuvaamaan auki mahdollisimman tarkasti jokainen vaihe huomioiden. Kehittämistyön alussa haasteena oli muotoilla sellaiset kyselylomakkeet, jotka keräisivät kattavasti tietoa, mutta jotka kuitenkin olisivat kevyitä täyttää. Luonnoksia tehtiin useita ennen kuin löydettiin sopiva malli, jota lähdettiin testaamaan. Työnohjauksellisen näkökulman tuominen mukaan vertaisohjaajien kyselylomakkeisiin toi mukaan omat haasteensa. Kyselylomakkeita piti muokata siten, että lomakkeet toimisivat myös kulttuuripajan työntekijän ja vertaisohjaajan keskustelun runkona.

Lopputulokset on kuitenkin onnistunut, ja esimerkiksi avoimet kysymykset vertaisohjaajan omista toiveista, ideoista, vahvuuksista ja kehittämiskohdista mahdollistavat sekä yksilötason työnohjauksen, mutta tarjoavat myös tietoa siitä, millaisia muutoksia yksilötasolla on tapahtunut. Näin kyselylomakkeessa käytetyt avoimet kysymykset ovat arvokkaita myös vaikuttavuuden arvioinnin kannalta.

Kehittämistyön menetelmäksi valittu konstruktiiivinen tutkimus osoittautui helpoksi lähestymistavaksi, joka auttoi jäsentämään prosessia loogisiin osiin. Käytäntö ja teoria auttoivat muodostamaan ohjelmateorian, jonka pohjalle konstruktio luotiin. Tämän opinnäytetyön perusteella voitaisiin olettaa, että konstruktiiivinen tutkimusmenetelmä on sovellettavissa myös sosiaali- ja terveysalan käyttöön ja mahdollistaa tuoreen lähestymistavan alan tutkimukselliseen kehittämistoimintaan.

Koska työkalu on kehitetty juuri kulttuuripajatoiminnan lähtökohtia vastaavaksi, voidaan sen ajatella soveltuvan muihinkin kulttuuripajoihin ja mahdollistavan siten yhteisempää toimintamallia ja vaikuttavuuden arviointia kulttuuripajaverkostossa. Tällä hetkellä kulttuuripajojen vaikuttavuus pohjautuu juuri yhteisölliseen, toiminnalliseen luovaan tekemiseen. Tämä opinnäytetyö ja kehitetty työkalu mahdollistavat kuitenkin pienempien osa-alueiden tarkastelun näiden teemojen takana. Työkalun avulla voidaan tarkastella ja analysoida esimerkiksi sitä, tapahtuuko vertaisohjaajassa muutoksia ilman, että kokemus yhteisön merkityksestä tai yhteisöön kuulumisen tunteesta muuttuu lainkaan.

Kulttuuripaja Luoteelle tuotetut kyselylomakkeet kehitettiin siitä lähtökohdasta käsin, että kerätty tieto toiminnan vaikuttavuudesta kumpuaa osallistujan omista kokemuksista sekä itsetuntemuksesta. Vaikka kyselylomakkeet tuottavat tietoa kulttuuripajatoiminnan vaikuttavuudesta, voidaan työkalua mahdollisesti soveltaa muihinkin yhteisöllisiin ja vertaisohjattuihin sosiaalialan palveluihin sekä palveluihin, joissa halutaan tutkia ja mitata osallisuuden kokemuksia. Sosiaali- ja terveysalaa pyritään kehittämään yhä enemmän asiakaslähtöiseen suuntaan, jolloin asiakas nähdään oman elämänsä asiantuntijana. Tässä opinnäytetyössä kehitettyjen kyselylomakkeiden kaltaiset vaikuttavuuden arvioinnin välineet mahdollistavat asiakaslähtöisen lähestymistavan ja tuovat asiakkaan oman äänen esiin selkeämmin.

Tämä opinnäytetyö ei tuottanut juurikaan uutta tietoa kulttuuripajatoiminnan teoreettiseen viitekehykseen. Jo olemassa olevaa teoriaa kulttuuripajatoiminnan vaikuttavuudesta sen sijaan jalostettiin, jotta sen avulla saatiin luotua uusi työkalu kulttuuripaja Luoteeseen. Työkalun kehittäminen tarjoaa yhtenäisen menetelmän kulttuuripajaverkostolle, ja pystyy siten takaamaan tasavertaisen laadunvalvonnan valtakunnallisella tasolla.

Uuden tiedon ja näkökulman tarjoaminen teoreettisesti vaatii tässä tapauksessa tiedon käsittelyn ja analysoinnin taitoa myös työkalun käyttäjiltä. Työkalun pitkäjänteisen käytön voidaan jossain vaiheessa nähdä tarjoavan uutta tietoa kulttuuripajatoimintaa ohjailevaan teoriaan, mikäli vaikuttavuuden seuranta toteutetaan useammalla kulttuuripajalla pitkällä aikavälillä, ja kerättyä tietoa analysoidaan perusteellisesti. Opinnäytetyö tuo esiin vaikuttavuuden arvioinnin tarpeen laadukkaana palvelun tuottamiseksi sosiaali- ja terveysalalla. Kehitetty työkalu tuo vaikuttavuuden arvioinnin tuomista mukaan osaksi toiminnan arkea, ja kannustaa myös muita sosiaali- ja terveysalan palveluntuottajia omaksumaan samanlaisia toimintamalleja.

Lähteet

- Borg, S. 2017. Mitä IHMEttä on...kyselylomakkeen laatimisen 10 kultaista sääntöä? Diaesitys. Metodifestivaali. Jyväskylä 31.5.2017. Viitattu 14.10.2019. https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/ihme/metodifestivaali-2017/ohjelma/mita-ihmetta-on_borg.pdf.
- Cowles, Ernest, L., Nelson, Edward. 2015. An introduction to survey research. New York Expert Press. E-kirja. Viitattu 19.10.2019. <https://janet.finna.fi>.
- Dahler-Larsen, P. 2005. Vaikuttavuuden arviointi. FinSoc Arviointiraportteja. Stakes. Viitattu 19.10.2019. <http://www.julkari.fi/handle/10024/77071>.
- Davies, C., Knuiman, M. & Rosenberg, M. 2016. The art of being mentally healthy: a study to quantify the relationship between recreational arts engagement and mental well-being in the general population. BMC Public Health, 16, 1, 1-10. Viitattu 30.4.2019. <https://janet.finna.fi>, Academic Search Elite.
- Heliskoski, J., Humala, H., Kopola, R., Tonteri, A. & Tykkyläinen, S. 2018. Vaikuttavuuden askelmerkit. Työkaluja ja esimerkkejä palveluntuottajille. Sitran selvityksiä 130. Viitattu 17.10.2019. <https://media.sitra.fi/2018/03/27105443/vaikuttavuuden-askelmerkit.pdf>.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 21. painos. Helsinki: Tammi.
- Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. THL: Työpäperi 33/2017. Viitattu 19.3.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>.
- Kagan, C., Sixsmith, J., Siddiquee, A., Bol, S., Lawthom, R. & Kilroy, A. 2005. Community Psychology Meets Participatory Arts: Well-being and creativity. Conference paper, HOMINIS International Conference, Havana. Manchester: Manchester Metropolitan University. Research Institute for Health and Social Change. Viitattu 18.10.2019. https://e-space.mmu.ac.uk/24972/1/comm_psych_meets_participatory_arts.pdf.
- Kettunen, P. 2017. Vaikuttavuuden arviointi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Tutkimusraportteja 2/2017. Kaupunkitutkimusohjelma. Turun kaupunki. Viitattu 19.9.2019. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/tutkimusraportti_2-2017.pdf.
- Laitinen, L. 2017. Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvoinnin tarkastelua. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 46. Viitattu 27.10.2019. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166166.pdf>.
- Lukka, K. N.d.. Konstruktiivinen tutkimusote. Metodix-verkkosivusto. Viitattu 20.10.2019. <https://metodix.fi/2014/05/19/lukka-konstruktiivinen-tutkimusote/>.

- Nivala, E. & Ryyänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Teoksessa Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013, vol. 14.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uudistettu painos. Sanoma Pro.
- Paasio, P. 2003. Vaikuttavuuden arvioinnin rakenne ja mahdollisuus sosiaalialalla. Stakes. FinSoc Työpapereita 3/2003. Viitattu 19.3.2019. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204194270>.
- Parr, H. 2006. Mental health, the arts and belongings. Transactions of the Institute of British Geographers 31, 2, 151–166. Viitattu 19.10.2019. <https://rgs-ibg.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1475-5661.2006.00207.x>.
- Raivio, M., Raivio, J., Purola, A., Vuorinen, M. & Koikkalainen, R. 2016. Minun kulttuuripajani. Tarinoita toivosta, kohtaamisesta ja mielenterveydestä. Printlanti.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 20.10.2019. <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>.
- Sosped. 2018. Toimintakertomus 2018. Viitattu 21.10.2019. https://sosped.fi/wp-content/uploads/2019/05/Toimintakertomus_2018_valmis_pieni.pdf.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauspäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 20.10.2019. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvat tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 20.10.2019. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf.
- Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Hämeenlinna: Talentum Media.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. N.d. Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittaman hankkeen kuvaus. 21.10.2019. <https://www.eura2014.fi/rrtiepa/projekti.php?projekti-koodi=S21090>.
- Virolainen, J. 2015. Kulttuuriosallistumisen muuttuvat merkitykset. Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osattomuuteen. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen säätiö Cuporen verkkojulkaisuja 26. Viitattu 25.4.2019. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/kulttuuriosallistumisenmuuttuvatmerkitykset_000.pdf.
- Työterveyslaitos. Kykyviisari. Työ- ja toimintakyvyn itsearviointimenetelmä. 2019. Työterveyslaitos, Solmu-hanke. Viitattu 14.5.2019. https://sivusto.kykyviisari.fi/wp-content/uploads/2019/03/Kykyviisari_kaytto_opas_2019_yleinen_FINAL.pdf
- Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. E-kirja. Viitattu 20.10.2019. http://hanna.vilkka.fi/?page_id=419.

Vornanen, M. 2019a. Kulttuuripaja Luoteen hanketyöntekijä. TURVALINKKI RY. Haastattelu 29.1.2019.

Vornanen, M. 2019b. Vertaisohjaajien osallisuuden rakentuminen kulttuuripajatoiminnassa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Liitteet

Liite 1. Vertaisohjaajien aloituskyselylomake

ALOITUSKYSELY VERTAISOHJAAJILLE

Nimi:

Ikä:

Päivämäärä:

1. Kerro historiastasi Luoteen toiminnassa:

- Milloin olet tullut mukaan toimintaan?
- Kuinka usein vietät aikaa Luoteessa?
- Mistä kuulit toiminnasta?
- Miksi halusit lähteä mukaan? Mikä toiminnassa erityisesti kiinnosti sinua?

2. Millainen elämäntilanteesi on tällä hetkellä? Kerro omin sanoin:

3. Oletko

- Työssä
- Työtön työnhakija
- Opiskelija
- Vanhuseläkkeellä
- Työkyvyttömyyseläkkeellä
- Kuntoutustuella
- Sairauslomalla
- Muu

4. Mitä seuraavista toivoisit saavasi kulttuuripajatoiminnalta?

- Uusia tuttavuuksia / sosiaalisia verkostoja
 - Sosiaalisissa tilanteissa olemisen / sosiaalisten taitojen harjoittelua
 - Porukan, johon kuulua
 - Rohkeutta
 - Sisältöä arkeen
 - Omien tulevaisuuden suunnitelmien selkiytymistä
 - Vertaistukea
 - Syyn lähteä kotoa
 - Rutiineja arkeen: säännöllinen toiminta / harrastus
 - Itselle mieluisaa tekemistä
 - Positiivisia muutoksia mielialassa
 - Oman tekemisen ja taitojen kehittämistä
 - Inspiraatiota
 - Taiteellisia mahdollisuuksia / mahdollisuutta tehdä luovia asioita
 - Mahdollisuuden auttaa toisia ihmisiä
 - Merkityksellistä tekemistä
 - Jotain muuta, mitä?
-
-

5. Miten arvioisit itse mahdollisuksiasi ottaa vastuuta ja osallistua kulttuuripajan toimintaan? Valitse sopivin vaihtoehto.

- Satunnainen osallistuminen, en halua ainakaan vielä ottaa vastuuta
- Hyvinä päivinä osallistun toimintaan ja kykenen olemaan melko itsenäinen ja aktiivinen
- Osallistun säännöllisesti viikoittain toimintaan, olen aktiivinen ja kykenen kantamaan vastuuta sovitussa määrin elämäntilanteeni huomioiden.

6. Millaista tukea toivot työntekijältä? Valitse sopivin vaihtoehto ja avaa halutessasi omin sanoin.

- Koen, että edellytys omalle osallistumiselleni on, että saan vahvan tuen ja huomion työntekijältä.
 - Vertaisohjaajilta ja työntekijältä saatu tuki on minulle tärkeää. Pystyn ideoimaan yhdessä vertaisohjaajien ja työntekijän kanssa.
 - Pystyn osallistumaan toimintaan ilman jatkuvaa tarvetta työntekijän läsnäololle. Koen työntekijän taustatukena, jolta saan aina tarvittaessa ja ajoittain yksilöllistä tukea suunnitteluapua, neuvoa ja ohjausta.
-
-
-

7. Millä tasolla koet motivaatiosi olevan? Piirrä rasti janalle. Rasti voi olla janalla missä kohtaa vain.

1= Toiminta ei herätä minussa mitään mielenkiintoa tai sisäistä paloa. En koe haluavani osallistua toimintaan

10= Olen todella inspiroitunut toiminnasta. Haluan osallistua omien voimavarojeni mukaan. Minulla on paljon ideoita ja innostusta.

1

5

10

8. Millaisia ideoita sinulla on toimintaan?

9. Millaisia kiinnostuksenkohteita sinulla on?

10. Millaisia vahvuuksia sinulla on / Missä olet hyvä?

11. Millaisia asioita haluaisit itsessäsi vielä kehittää?

12. Omat tavoitteeni:

Liite 2. Vertaisohjaajien välikyselylomake

VÄLIKYSELY VERTAISOHJAAJILLE

Nimi:

Ikä:

Päivämäärä:

1. Kerro nykyisestä elämäntilanteestasi?

2. Oletko

- Työelämässä
- Työtön
- Opiskelija
- Vanhuuseläkkeellä
- Työkyvyttömyyseläkkeellä
- Kuntoutustuella
- Sairauslomalla

3. Oletko kokenut saaneesi jotain alla mainituista asioista kulttuuripajatoiminnan myötä? (rastita)

- Uusia tuttavuuksia / sosiaalisia verkostoja
 - Sosiaalisissa tilanteissa olemisen / sosiaalisten taitojen harjoittelua
 - Porukan, johon kuulua
 - Rohkeutta
 - Sisältöä arkeen
 - Omien tulevaisuuden suunnitelmien selkiytymistä
 - Vertaistukea
 - Syyn lähteä kotoa
 - Rutiineja arkeen: säännöllinen toiminta / harrastus
 - Itselle mieluisaa tekemistä
 - Positiivisia muutoksia mielialassa
 - Oman tekemisen ja taitojen kehittämistä
 - Inspiraatiota
 - Taiteellisia mahdollisuuksia / mahdollisuutta tehdä luovia asioita
 - Mahdollisuuden auttaa toisia ihmisiä
 - Merkityksellistä tekemistä
 - Jotain muuta, mitä?
-
-

4. Kuinka usein vietät aikaa Luoteessa?

5. Oletko lopettamassa vertaisohjaajana toimimisen kulttuuripaja Luoteessa?

- Kyllä: Miksi?

- Ei: Miten ja missä määrin haluat jatkossa osallistua Luoteen toimintaan?

6. Miten arvioisit itse mahdollisuuksiasi ottaa vastuuta ja osallistua kulttuuripajan toimintaan? Valitse sopivin vaihtoehto.

- Satunnainen osallistuminen, en halua ainakaan toistaiseksi ottaa vastuuta
- Hyvinä päivinä osallistun toimintaan ja kykenen olemaan melko itsenäinen ja aktiivinen
- Osallistun säännöllisesti viikoittain toimintaan, olen aktiivinen ja kykenen kantamaan vastuuta sovituisissa määrin ja elämäntilanteeseeni sopien.

7. Millaista tukea toivot työntekijältä? Valitse sopivin vaihtoehto ja avaa halutessasi omin sanoin.

- Koen, että edellytys omalle osallistumiselleni on, että saan vahvan tuen ja huomion työntekijältä.
- Pystyn ideoimaan yhdessä vertaisohjaajien ja työntekijän kanssa, mutta olen vielä hieman epävarma itsenäisestä työskentelystä
- Pystyn osallistumaan toimintaan ilman jatkuvaa tarvetta työntekijän läsnäololle. Koen työntekijän taustatukena, jolta saan aina tarvittaessa ja ajoittain yksilöllistä tukea suunnitteluapua, neuvoa ja ohjausta.

8. - 10. Piirrä janalle rasti kohtaan, joka vastaa omaa tilannettasi mielestäsi parhaiten. Rasti voi olla missä kohtaa janaa tahansa.

- 8. Luoteen yhteisöön kuulumisen tunne.

1= Minusta tuntuu, että en vielä kuulu joukkoon. Koen epävarmuutta ja jättäydyn mieluummin hieman omiin oloihini.

10= Minulla on vahva tunne siitä, että kuulun joukkoon. Minusta tuntuu, että minuun luotetaan ja pystyn olemaan oma itseni.

1

5

10

- 9. Kuinka suuri merkitys Luoteen ”porukalla” on sinulle?

1= Koen, että ihmiset Luoteessa eivät tarjoa elämälleni mitään lisäarvoa tai merkitystä.

10= Koen, että Luoteen yhteisöllä ja ihmisillä on suuri merkitys omassa elämässäni. Saan heiltä paljon hyvää arkeeni ja saan heiltä tarvittaessa tukea.

1

5

10

- 10. Millä tasolla koet motivaatiosi olevan?

1= Toiminta ei herätä minussa mitään mielenkiintoa tai sisäistä paloa. En koe haluavani osallistua toimintaan

10= Olen todella inspiroitunut toiminnasta. Haluan osallistua omien voimavarojeni mukaan. Minulla on paljon ideoita ja innostusta.

1

5

10

11. Millaisia vahvuuksia sinulla on / Missä olet hyvä?

12. Millaisia asioita haluaisit itsessäsi vielä kehittää?

13. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Valitse taulukosta sopivin vaihtoehto

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Kokemukset vertaisohjaajuudesta				
1. Työntekijöiltä saamani tuki on ollut riittävää				
2. Minulla on ollut käytössä toimintaan tarvittavat ja tarkoituksenmukaiset materiaalit				
3. Kaipaisin enemmän osallistujia ryhmääni				
4. Olen kokenut ohjaajana onnistumisen kokemuksia				
5. Muilta vertaisohjaajilta saamani tuki on ollut riittävää				
6. En ole saanut riittävästi yksilöohjausta työntekijöiltä				
7. Koen ulkopuolisuuden tunnetta vertaisohjaajien keskuudessa				
8. Minusta tuntuu, ettei tieto kulje tarpeeksi hyvin vertaisohjaajien ja työntekijöiden välillä				

14. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Valitse taulukosta sopivin vaihtoehto

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
A. Itsetunto, mieli				
Tunnen itseni toiveikkaaksi tulevaisuuden suhteen				
Tunnistan ja osaan nimetä vahvuuksiani				
Luotan itseeni ja omiin taitoihini				
Koen, että mielialani on kohentunut Luoteen toimintaan osallistumisen myötä				
Koen olevani yksinäinen				
B. Sosiaaliset suhteet ja tilanteet. Luoteessa minä...				
...Tulen hyvin toimeen ihmisten kanssa				
...Koen, että minun on helppoa tutustua uusiin ihmisiin				
...En mielelläni aloita keskusteluita				
...Uskallan olla oma itseni				
...Ärsyynnyn toisinaan joistakin persoonista tai ihmisten erilaisuudesta.				
...Huomaan, että olen tottunut toimimaan Luoteessa tietyllä tavalla ja siksi uudet ihmiset, muutokset ja joustaminen tuntuvat toisinaan vaikeilta hyväksyä.				
C. Osallisuus: Luoteessa minä...				
...Saan apua, kun tarvitsen sitä				
...Koen olevani tarpeellinen muille				
...Uskallan sanoa ääneen omia ajatuksiani ja ideoitani				
...Koen tulevani kuulluksi				
...Koen, että minua arvostetaan				
...Olen kokenut onnistumisia				
...Koen, että pystyn vaikuttamaan toimintaan ja sen sisältöön				
...Tunnen, että olen osa jotain / kuulun johonkin yhteisöön.				

Liite 3. Mielopidekyselylomake

**Päivämäärä:**

Mielipidekysely kulttuuripaja Luoteen toiminnasta. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Valitse taulukosta sopivin vaihtoehto

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Ympäristö				
Kulttuuripajan työskentelytilat ovat käytännölliset				
Välineissä ja materiaaleissa on puutteita				
Ympäristö on viihtyisä				
Ympäristö ja työtilat tukevat luovuutta				
Minulla on turvallinen olo kulttuuripaja Luoteessa				
2. Yhteisö				
Henkilökunnan tuki ja apu on riittävää				
Tunnen itseni tervetulleeksi, kun käyn Luoteessa				
Ymmärrän Luoteen toiminnan idean ja periaatteet				
3. Viestintä				
Luoteen viestinnässä ja tiedottamisessa on puutteita				
Luoteen näkyvyys sosiaalisessa mediassa on riittävää				
Luoteen esitteet ja mainokset herättävät mielenkiintoa				
4. Tapahtumat				
Luoteen tapahtumat ja tempaukset herättävät mielenkiintoa				
Tapahtumat ovat monipuolisia				
Tapahtumia ei ole riittävästi				
Tapahtumien tiedotuksessa on puutteita tai epäselvyyttä				